

INNOVA

Ένταξη μεταναστών μέσω της
εκπαίδευσης και της
επικύρωσης δεξιοτήτων στην
Ευρώπη

PR1: A1 - Μεθοδολογία “ReSkills”.

Ημερομηνία: Σεπτέμβριος 2022

INNOVA

This project has been co-funded with support from the European Commission. This communication is the sole responsibility of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the views expressed or contained therein. Submission number: 2021-1-DE02-KA220-ADU -000035813

views
nation
Co-funded by
the European Union

Συνεργάτες του έργου

Werkstatt-Berufskolleg Unna	WERKSTATT BERUFSKOLLEG
Stepp Strategie Servizi Sviluppo SRLS	S T E P P <i>Sviluppo di Progetti Innovativi</i>
A & A Emphasys Interactive Solutions Ltd	
Instituto de Formación Europeo María Pita	

Αποποίηση ευθυνών

Αυτό το έργο έχει χρηματοδοτηθεί με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Αυτή η δημοσίευση αντικατοπτρίζει μόνο τις απόψεις του συγγραφέα και η Επιτροπή δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν. Δεν μπορείτε να χρησιμοποιήσετε αυτό το έργο για εμπορικούς σκοπούς.

Δημοσίευση: Σεπτέμβριος 2022

Περισσότερες πληροφορίες: Ιστοσελίδα του έργου

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Περιεχόμενα	
Συνεργάτες του έργου	2
Αποποίηση ευθυνών	2
Προσδοκίες του αναγνώστη	4
Εισαγωγή	5
Σχετικά με το έργο Innova	6
Η Σύμπραξη	6
Οδηγίες και συμβουλές για εκπαιδευτές ενηλίκων	9
Η Ανάπτυξη Στρατηγικών Μάθησης και Διαδικασιών Δια Βίου Μάθησης	12
Μέθοδοι Αξιολόγησης Ενηλίκων Μαθητών	13
Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων	20
Ευρωπαϊκά Προγράμματα / Έγγραφα για την Εκπαίδευση Ενηλίκων	21
Χρήσιμα εργαλεία	29
Πιστοποίηση Προσόντων Εκπαιδευτικών Ενηλίκων	34
Αναφορές	48

Προσδοκίες του αναγνώστη

Η μεθοδολογία ReSkill είναι ένα από τα τρία εργαλεία που αναπτύχθηκαν για αυτό το Αποτέλεσμα Έργου.

Ο στόχος αυτού του οδηγού είναι να προσφέρει πλήρη καθοδήγηση και τα απαραίτητα εργαλεία στους εκπαιδευτές ενηλίκων για τον εντοπισμό, την επικύρωση και την αξιολόγηση των δεξιοτήτων και των βασικών ικανοτήτων των μεταναστών, της προηγούμενης εργασιακής εμπειρίας και άλλων σχετικών χαρακτηριστικών.

Περιλαμβάνει:

1. **Προσδιορισμός** μαθησιακών αποτελεσμάτων που αποκτούν οι μετανάστες μέσω της μη τυπικής και άτυπης μάθησης.
2. **Τεκμηρίωση** των μαθησιακών αποτελεσμάτων που αποκτούν οι μετανάστες μέσω της μη τυπικής και άτυπης μάθησης.
3. **Αξιολόγηση** των μαθησιακών αποτελεσμάτων που αποκτούν οι μετανάστες μέσω της μη τυπικής και άτυπης μάθησης.

Εισαγωγή

Το να είσαι εκπαιδευτής ενηλίκων σημαίνει να βοηθάς τους ενήλικες να αναπτύξουν την προσωπική τους ανάπτυξη, να βελτιώσουν τις ικανότητές τους και να τους διδάξουν νέες δεξιότητες που χρειάζονται για να ζήσουν και να ανταπεξέλθουν στις καθημερινές τους εργασίες.

Οι ενήλικες γενικά δεν είναι τυπικοί μαθητές και ο καθένας από αυτούς έχει το δικό του συγκεκριμένο υπόβαθρο και εμπειρία ζωής που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη και να γίνεται σεβαστή. Έτσι, είναι σημαντικό για αυτούς οι στόχοι του εκπαιδευτικού προγράμματος να αντικατοπτρίζουν τους δικούς τους στόχους.

Επιπλέον, οι εκπαιδευτές ενηλίκων θα πρέπει να γνωρίζουν ότι εάν οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι είναι μέλη μιας υψηλού κινδύνου ή ευάλωτης κοινωνικής ομάδας: όπως οι μετανάστες, μπορούν εύκολα να συναντήσουν περισσότερα εμπόδια στη μάθηση και πρέπει επίσης να έχουν κίνητρα για την ανάπτυξη κοινωνικών σχέσεων χτίζοντας αυτοεκτίμηση.

Στην πραγματικότητα, οι ενήλικες μετανάστες, για παράδειγμα, μπορούν να βιώσουν τη δια βίου μάθηση ως τρόπο ενίσχυσης της κοινωνικής τους ένταξης, της ενεργού συμμετοχής τους στα κοινά και της ένταξής τους στο τοπικό πλαίσιο όπου φτάνουν προκειμένου να αναπτύξουν μια πιο ολοκληρωμένη και πολυεθνική κοινωνία.

Για να το κάνουν αυτό, πρέπει να ξεκινήσουν από το μηδέν, να δείξουν πραγματικό ενδιαφέρον, να αντιμετωπίσουν διαφορετικές καταστάσεις ζωής και ένα πολύ ετερογενές μείγμα αναγκών και επιπλέον να ξεπεράσουν αρνητικά συναισθήματα που μερικές φορές (ειδικά στην αρχή), οι μετανάστες μπορούν εύκολα να βιώσουν. Με αυτόν τον τρόπο, οι εκπαιδευτικοί γίνονται πραγματικοί σύμβουλοι και βοηθοί.

Ως εκ τούτου, ένας εκπαιδευτής ενηλίκων θα πρέπει πρώτα να είναι προετοιμασμένος να αναγνωρίσει, να επικυρώσει και να αξιολογήσει τις ικανότητες και τις βασικές ικανότητες των μεταναστών, ή άλλα σχετικά προσωπικά χαρακτηριστικά, και στη συνέχεια να συνεργαστεί μαζί τους σχετικά με τις δεξιότητες απασχολησιμότητας και την ευκαιρία να εισέλθουν στην αγορά εργασίας.

Παρακαλούμε δείτε το παρακάτω βίντεο: [Ποιος είναι Μετανάστης;](#)

Σχετικά με το έργο Innova

Οι ενήλικες μετανάστες αντιμετωπίζουν συχνά τον κίνδυνο του κοινωνικού αποκλεισμού, των διακρίσεων και του στιγματισμού. Είναι κρίσιμο να βελτιωθεί η ενσωμάτωσή τους στο περιβάλλον υποδοχής, ώστε να έχουν κατάλληλη πρόσβαση σε ευκαιρίες εργασίας και να μπορούν να ζήσουν μια αξιοπρεπή ζωή και να τους σέβονται, να τους αναγνωρίζουν και να τους εκτιμούν. Η ανάπτυξη των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων τους είναι ένα σημαντικό μέρος αυτής της διαδικασίας, έτσι ώστε οι μετανάστες να μπορούν να βελτιώσουν τις δυνατότητες απασχολησιμότητάς τους και να αυξήσουν τις πιθανότητες επιτυχούς επαγγελματικής τους επίτευξης.

Το έργο INNOVA στοχεύει στην ανάπτυξη μιας αποτελεσματικής διαδικασίας αναγνώρισης και επικύρωσης προσόντων και ικανοτήτων μεταναστών που παρέχει στους μετανάστες δίκαιη πρόσβαση στην κατάλληλη μάθηση, διευκολύνει την ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους και βελτιώνει επίσης την απασχολησιμότητα, την επανεκπαίδευση και την επαγγελματική τους εξειδίκευση.

Επιπλέον, αυτό το έργο προβλέπει την παροχή υψηλής ποιότητας κατάρτισης σε εκπαιδευτές ενηλίκων/εκπαιδευτών συνεργαζόμενων οργανισμών, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και δημόσιων φορέων για να τους εξοπλίσουν κατάλληλα ώστε να παρακολουθούν επιτυχώς τις ανάγκες των μεταναστών, να αναγνωρίζουν, να αξιολογούν και να επικυρώνουν τις δεξιότητες απασχολησιμότητας και την προηγούμενη εργασιακή εμπειρία των μεταναστών, να προωθήσουν την ένταξή τους στην τοπική κοινωνία και να διευκολύνουν την ανάπτυξη βασικών ικανοτήτων τους. Με αυτόν τον τρόπο, θα βελτιωθεί η κοινωνική ένταξη και η πρόσβαση των μεταναστών στην κατάρτιση και την απασχόληση, προάγοντας τη διαπεριφερειακή και διεθνή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης, προάγοντας παράλληλα τις ευρωπαϊκές αξίες και στόχους.

Η Σύμπραξη

WBK-Unna: Werkstatt-Berufskolleg Unna: Το Werkstatt-Berufskolleg Unna (WBK) είναι μια επαγγελματική σχολή τα τελευταία 10 χρόνια, με διευθυντή με περισσότερα από 25 χρόνια εμπειρίας σε ευρωπαϊκά έργα και εκπαίδευση. Το Werkstatt-Berufskolleg χρησιμεύει για την υποστήριξη και την εκπαίδευση μαθητών που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση. Όλοι οι άνθρωποι είναι ευπρόσδεκτοι εδώ: νέοι με εξαιρετικές βιογραφίες ζωής, με και χωρίς προσόντα. «Ηλικιωμένοι» που θέλουν να μάθουν ένα νέο επάγγελμα στο δεύτερο στάδιο της ζωής τους,

άτομα με και χωρίς αναπηρία, μαθητές από ειδικά σχολεία και άτομα με μαθησιακές δυσκολίες. Έτσι, εργαζόμαστε ως επαγγελματικό σχολείο στο επίπεδο της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αλλά και στην εκπαίδευση ενηλίκων.

Επί οκτώ χρόνια, εκπαιδύουμε επίσης νέους πρόσφυγες στη γερμανική γλώσσα και τις πολιτιστικές ικανότητες για να τους προετοιμάσουμε για ζωή και εργασία στη γερμανική και ευρωπαϊκή κοινωνία. Ως σχολείο χωρίς αποκλεισμούς, μαθαίνουμε μαζί. Εκτός από την παιδαγωγική τους κατάρτιση, όλοι οι εκπαιδευτικοί έχουν επιπλέον επαγγελματική κατάρτιση και προέρχονται από τον ιδιωτικό τομέα. Η εκμάθηση «με κεφάλι και χέρι» είναι επομένως το σύνθημά μας και το πρόγραμμά μας.

Η επαγγελματική σχολή προσανατολίζει τη διδασκαλία της στις πραγματικότητες της ζωής των μαθητών της. Νέα μέσα, εξωσχολική εκπαίδευση, διαφοροποίηση σε μαθήματα και τρέχοντα έργα, όλα αναπτύσσονται

Εκπαιδύουμε επίσης ειδικούς logistics αποθήκης (σύστημα διπλής εκπαίδευσης, 3ετή εκπαίδευση) και ειδικούς υπηρεσιών (σχολική εκπαίδευση, 2ετής εκπαίδευση). Η τελευταία εκπαίδευση ειδικότερα διαδραματίζει εξέχοντα ρόλο σε αυτήν την εφαρμογή έργου. Η κουζίνα διδασκαλίας του σχολείου είναι ένα κεντρικό μέρος των πάντων. Στην επαγγελματική σχολή, οι εκπαιδευόμενοι προετοιμάζουν μεγαλύτερα συνέδρια για την ομπρέλα οργάνωσης του Werkstatt im Kreis Unna.

STEPP: Το STEPP είναι μια καινοτόμος εταιρεία ανάπτυξης επιχειρηματικών έργων που ιδρύθηκε στη Φλωρεντία το 2015. Η δουλειά της επικεντρώνεται σε τομείς που έχουν να κάνουν με την κοινωνική καινοτομία, όπως η εκπαίδευση και η κατάρτιση, η κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη, η τεχνολογική καινοτομία και η έρευνα.

Με τον όρο κοινωνική καινοτομία, εννοούμε έναν τύπο καινοτομίας που αποτελείται από ιδέες, δημιουργικότητα και μεθοδολογίες για τη μετατροπή των θεωρητικών αρχών και της έρευνας στην ευημερία μιας κοινότητας που είναι όλο και πιο προσεκτική στη βιωσιμότητα και την ανάπτυξη «ευφρών» περιοχών. Θέλουμε την επιτυχία λαμπρών ιδεών, επενδύοντας χρόνο, πόρους και εμπειρία με έναν τελικό στόχο: τη σύνδεση της έρευνας και της καινοτομίας για τη δημιουργία ενός ενάρετου οικοσυστήματος που επιτρέπει στις καινοτόμες ιδέες να γίνουν επιτυχημένα έργα.

Ιστοσελίδα: www.stepp-up.com

IFE: Η Maria Pita είναι ένα πιστοποιημένο Ινστιτούτο που παρέχει κατάρτιση και εκπαίδευση **στην κοινωνική βοήθεια** υγειονομικής περίθαλψης, με ιδιαίτερη προσοχή στην κοινωνική ένταξη.

Το Ινστιτούτο ανταποκρίνεται σε νέες ανάγκες κατάρτισης: το πρόγραμμα σπουδών του βασίζεται σε μια σταθερή βάση **γενικής κουλτούρας**, που συμπληρώνεται από ειδικές γνώσεις, στόχος της οποίας είναι να επιτρέψει στους μαθητές να αποκτήσουν πιστοποιήσεις αναγνωρισμένες σε ευρωπαϊκό επίπεδο καθώς και να αποκτήσουν ειδικές δεξιότητες για το καθένα και κάθε ένα από τα μαθήματα που διδάσκονται.

Το IFE María Pita **στοχεύει** να αναπτύξει και να εμβαθύνει τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις ικανότητες των μαθητών του. Εξασφαλίζει γνώση της γλώσσας, των μεθοδολογιών και **των τεχνικών έρευνας** που χρησιμοποιούνται στον τομέα των φυσικών και ανθρωπιστικών επιστημών.

Η εστίασή μας:

- **ΕΝΤΑΞΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΟΧΗ.**
- **ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ.**
- **ΣΥΝΕΧΗΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗ.**

Το IFE María Pita SL είναι μέρος του CREJOB. Χρησιμοποιώντας καινοτόμες και ελκυστικές μεθοδολογίες, η CREJOB σχεδιάζει μαθήματα κατάρτισης για τη διάδοση της γνώσης στον εκπαιδευτικό και κοινωνικό τομέα. Τα μαθήματα επαγγελματικής κατάρτισης είναι η καρδιά του IFE María Pita, καθώς και οι θεματικοί τομείς του ενδιαφέροντός μας.

• **ΥΓΕΙΑ και ΕΥΖΗΜΙΑ:** Η ζωή είναι ένα περίπλοκο ταξίδι και το multitasking έχει γίνει εμμονή. Είναι σημαντικό να γνωρίσετε τον εαυτό σας, να προσδιορίσετε τις δικές σας ανάγκες και επιθυμίες και να προσαρμοστείτε και να δημιουργήσετε ένα κατάλληλο περιβάλλον που θα μας οδηγήσει σε μια πλήρη και υγιή ζωή.

• **ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ:** Στη σημερινή κοινωνία μας, είναι απαραίτητο να **πληρώνουμε** κοντά στον κοινωνικό αποκλεισμό, ένα φαινόμενο που έχει ως αποτέλεσμα την περιθωριοποίηση των πιο ευάλωτων ατόμων και ομάδων που ζουν στην ίδια κοινότητα. Μέσω της εκπαίδευσής μας διδάσκουμε πώς να αναπτύξουμε εγκάρσιες, πρακτικές και απαραίτητες δεξιότητες για την αντιμετώπιση αυτού του τύπου υποθέσεων σε διαφορετικά πλαίσια και καταστάσεις.

• **ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ:** Σήμερα και ως αποτέλεσμα των αλλαγών που έχει προκαλέσει η παγκοσμιοποίηση παγκοσμίως, η διαπολιτισμικότητα αποκτά όλο και περισσότερο νόημα στην καθημερινότητά μας. Έχει καταστεί απαραίτητη η προώθηση αξιών όπως η ενσωμάτωση, η συνεργασία και η ανεκτικότητα προκειμένου να επιτευχθεί αρμονική συνύπαρξη.

Ιστοσελίδα: www.ifemariapita.es

Emphasys Centre: Το Emphasys Centre ιδρύθηκε το 1998 και λειτουργεί ως ένα εξαιρετικά επιτυχημένο «Κέντρο Εκπαίδευσης, Εκπαίδευσης ΤΠΕ (ΕΕΚ) και Ερευνών, εγκεκριμένο από το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Νεολαίας και Αθλητισμού Κύπρου (ΜΟΕCYS). Δημιουργήθηκε με το όραμα να προσφέρει υψηλής ποιότητας ευκαιρίες δια βίου μάθησης στον τομέα των ΤΠΕ σε μαθητές όλων των ηλικιών, προκειμένου να αναβαθμίσουν τη ζωή τους και να εξασφαλίσουν την ένταξη, την πρόσβαση και τη συμμετοχή στην ψηφιοποιημένη οικονομία.

Έχοντας κατά νου ότι «η εκπαίδευση είναι το πιο ισχυρό όπλο για να σωθεί ο κόσμος» (Nelson Mandela), το Emphasys δεσμεύεται να υποστηρίξει κάθε μαθητή ώστε να εκμεταλλευτεί τις δυνατότητές του για να φτάσει στην επιτυχία στη ζωή.

Το Emphasys αποτελείται από τέσσερις κύριες διευθύνσεις:

- **Διεύθυνση Εκπαίδευσης**
- **Διεύθυνση Εκπαίδευσης ΤΠΕ** (Συμπεριλαμβανομένης του τμήματος STEAM, του ONE STOP DIGITAL SUPPORT CENTRE και το τμήμα Ευρωπαϊκής Εκπαίδευσης)
- **Διεύθυνση Ερευνών**
- **Διεύθυνση Ανάπτυξης Λογισμικού**

Οδηγίες και συμβουλές για εκπαιδευτές ενηλίκων

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Μερικές φορές οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι, ιδιαίτερα οι ευάλωτοι, όπως οι μετανάστες, μπορεί να αντιστέκονται στην αποδοχή μιας νέας σειράς πληροφοριών και γνώσεων και στον επαναπροσδιορισμό των προηγούμενων αξιών και συνηθειών. Από το πρώτο μάθημα, οι εκπαιδευτές ενηλίκων θα πρέπει να βρουν έναν τρόπο να «σπάσουν τον πάγο» και να κάνουν όλους τους μαθητές να αισθάνονται άνετα με τον εαυτό τους και την υπόλοιπη ομάδα. Θα πρέπει επίσης να προσπαθήσουν να ενεργοποιήσουν θετικά συναισθήματα και μέσα από αυτά μια εσωτερική διαδικασία με αυτοκίνητρο που θα πρέπει να διαρκέσει μέχρι το τέλος του μαθήματος και, ελπίζουμε, και μετά από αυτό.

Ακολουθεί μια λίστα με μερικές προτεινόμενες συμπεριφορές και συμβουλές για μια επιτυχημένη μαθησιακή εμπειρία:

- Ο ενήλικος εκπαιδευόμενος πρέπει να αισθάνεται μέλος μιας ομάδας, να αποδέχεται ομοιότητες και διαφορές και να βοηθείται να προσαρμοστεί σε ένα νέο πλαίσιο.
- Χρειάζεται να κατανοήσει το ρόλο και τις ευθύνες του/της εντός της ομάδας, προκειμένου να αναπτύξει αυτοεκτίμηση και αυτογνωσία σχετικά με τις δυνατότητές του και πώς να τις χρησιμοποιήσει στην αγορά εργασίας και να δημιουργήσει ένα επαγγελματικό δίκτυο, για παράδειγμα.
- Ο εκπαιδευτής ενηλίκων μπορεί να αποφασίσει να αναπτύξει ένα «συμβόλαιο μάθησης», προκειμένου να ορίσει ρόλους και συνεισφορές εντός της τάξης. Με αυτόν τον τρόπο, ο καθένας ξέρει τι κάνει και τι κάνουν οι άλλοι.
- Εάν είναι δυνατόν, οι δάσκαλοι και οι μαθητές θα πρέπει να κάθονται σε κύκλο κατά τη διάρκεια των μαθημάτων. Αυτή η μέθοδος θα μπορούσε να είναι χρήσιμη για να βελτιώσει τη διαδικασία κοινωνικοποίησης και να κάνει όλους να αισθάνονται άνετα και στο ίδιο επίπεδο.
- Κατά τη διάρκεια του μαθήματος, ο εκπαιδευτής ενηλίκων θα πρέπει να ενθαρρύνει τους εκπαιδευόμενους ενηλίκων να εργαστούν σε ζευγάρια ή σε ομάδες, ώστε να μπορούν να μάθουν πώς να εργάζονται σε ομάδα, ενισχύοντας τις ιδέες τους μαζί με τις ιδέες των άλλων.

- Ο εκπαιδευτής ενηλίκων καλείται να είναι ενθουσιώδης και φιλικός, να περπατά στην τάξη, να χρησιμοποιεί τεχνολογικά και ψηφιακά εργαλεία και διεπιστημονικές μεθόδους (μουσική, παιχνίδια, σχέδια...) προκειμένου να δημιουργήσει ένα διαδραστικό περιβάλλον στο οποίο οι μετανάστες ενθαρρύνονται να εργαστούν, για τις μελλοντικές τους ευκαιρίες.
- Οι εκπαιδευτές ενηλίκων ενδέχεται να δημιουργήσουν μια «διαδικτυακή βιβλιοθήκη» για να μοιράζονται και να περιγράφουν τις δραστηριότητές τους με τους μετανάστες και να διευκολύνουν την ανταλλαγή καλών πρακτικών μεταξύ συναδέλφων από άλλες χώρες.
- Ο εκπαιδευτής ενηλίκων θα πρέπει να εφαρμόζει δημοκρατικούς κανόνες σεβασμού, επομένως οι μετανάστες μπορούν να μιμηθούν τη συμπεριφορά τους όχι μόνο στην τάξη αλλά και στην πραγματική τους ζωή.

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Λεκτική και μη λεκτική επικοινωνία

Η επικοινωνία θεωρείται «η τέχνη της αμοιβαίας κατανόησης.» Μπορεί να περιγραφεί ως μια διαδικασία αλληλεπίδρασης και επιρροής μεταξύ ανθρώπων και ομάδων ανθρώπων.

Η επικοινωνία προϋποθέτει ότι το μήνυμα που μεταφέρεται φιλτράρεται μέσω της εσωτερικής κατάστασης, του τρόπου σκέψης, των στάσεων, των προκαταλήψεων, των προηγούμενων εμπειριών, των πολιτισμικών αξιών κ.λπ.), ο εκπαιδευτής ενηλίκων θα πρέπει να λαμβάνει ιδιαίτερα υπόψη το είδος του πλαισίου στο οποίο λαμβάνει χώρα ο διάλογος με τους μαθητές, ειδικά όταν πρόκειται για μετανάστες και πρόσφυγες, και τη μη λεκτική επικοινωνία του/της.

Γενικά, μόνο το 7% οποιουδήποτε μηνύματος μεταφέρεται με λέξεις, η κύρια μορφή επικοινωνίας είναι η μη λεκτική επικοινωνία. Η μη λεκτική επικοινωνία περιλαμβάνει

- γλώσσα του σώματος (χειρονομίες, εκφράσεις προσώπου, στάση, οπτική επαφή...).
- επικοινωνία παραγλωσσολογίας (τόνος φωνής, κάμψη...).
- συμβολική επικοινωνία (προσωπική εμφάνιση- ντύσιμο, περιβάλλον, διαχείριση χρόνου...).
- proxemics (τι θεωρείται κατάλληλο σε μια δεδομένη κουλτούρα όσον αφορά τη φυσική απόσταση μεταξύ των ανθρώπων).

Ως εκ τούτου, είναι ζωτικής σημασίας για έναν εκπαιδευτή ενηλίκων όχι μόνο να δίνει προσοχή στη δική του μη λεκτική επικοινωνία αλλά και να παρατηρεί τη μη λεκτική επικοινωνία των μαθητών του, η οποία μεταφέρει συχνότερα τα φυσικά και αυθόρμητα συναισθήματα που νιώθουν, εκείνη τη στιγμή πίσω από λέξεις και ομιλίες.

Βασικές δεξιότητες επικοινωνίας με μετανάστες

Η γλώσσα θα μπορούσε να είναι το πιο σημαντικό επικοινωνιακό εμπόδιο σε μια τάξη μεταναστών και προσφύγων μαθητών.

Στην πραγματικότητα, πολλοί από αυτούς δύσκολα μπορούν να εκφραστούν σε μια ξένη γλώσσα όπως τα αγγλικά ή τα γαλλικά. Επομένως, ο εκπαιδευτής ενηλίκων θα πρέπει να τους μιλάει αργά και δυνατά και να χρησιμοποιεί όσο περισσότερο μπορεί ένα πολύ βασικό λεξιλόγιο, ειδικά στην αρχή του μαθήματος.

Κατά τη διάρκεια των μαθημάτων με μετανάστες, οι εκπαιδευτές ενηλίκων πρέπει να θυμούνται, ενώ διδάσκουν, να αποφεύγουν τα θεωρητικά μέρη και να επωφελούνται από πρακτικές ασκήσεις, μελέτες περιπτώσεων, τις εμπειρίες ζωής των μαθητών και το διαφορετικό υπόβαθρό τους. Στόχος είναι να δοθεί στους μετανάστες η ευκαιρία να χρησιμοποιήσουν το υπάρχον θεμέλιο της γνώσης τους.

Φυσικά, χρειάζεται χρόνος για να δημιουργηθεί μια ζεστή και ισορροπημένη ατμόσφαιρα μέσα στην τάξη. Γι' αυτό ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να προσπαθήσει, από την πρώτη κιόλας συνάντηση, να είναι υπομονετικός και με ενσυναίσθηση, να ακούει ενεργά και να αντικατοπτρίζει τα συναισθήματα της ομάδας των μελών με μια μη επικριτική στάση.

Εμπόδια επικοινωνίας

Εκτός από τη γλωσσική γνώση, οι εκπαιδευτές ενηλίκων μπορεί να πρέπει να εξετάσουν άλλα διαφορετικά είδη επικοινωνιακών φραγμών, τα οποία μπορεί να παρεμποδίσουν τη μάθηση και την κοινωνικοποίηση των μεταναστών, κατά τη διάρκεια του μαθήματος.

Μερικά από αυτά μπορείτε να τα βρείτε στην παρακάτω λίστα:

- Έλλειψη ανατροφοδότησης προς και από τους μαθητές.
- Συχνές διακοπές.
- Αυθεντικό στυλ επικοινωνίας.
- Κριτική και στερεότυπα.
- Απειλή και διεκδίκηση.
- Έλλειψη κινήτρων για τους μετανάστες μαθητές να συμμετάσχουν στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα.
- Γλωσσικές, πολιτισμικές ή θρησκευτικές διαφορές μέσα στην τάξη.
- Αγνοώντας τη μη λεκτική επικοινωνία.
- Ελαχιστοποίηση συναισθημάτων και προβλημάτων.
- Θόρυβος και τρόπος ρύθμισης της φυσικής ρύθμισης.

This project has been co-funded with support from the European Commission. This communication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Submission number: 2021-1-DE02-KA220-ADU -000035813

Η Ανάπτυξη Στρατηγικών Μάθησης και Διαδικασιών Δια Βίου Μάθησης

Οι στρατηγικές μάθησης και η δια βίου μάθηση είναι σημαντικές δεξιότητες για όλους, ιδιαίτερα για τα μειονεκτούντα άτομα.

Οι μαθησιακές στρατηγικές μπορούν να βοηθήσουν στην αποτελεσματικότερη επεξεργασία και διατήρηση πληροφοριών, επιταχύνοντας έτσι την πρόοδο της μάθησης. Υπάρχουν πολλές διαφορετικές στρατηγικές μάθησης, συμπεριλαμβανομένης της οπτικοποίησης, της σύνδεσης, της εξάσκησης και της επανάληψης, της αντιστροφής και του αυτοστοχασμού.

Δια βίου μάθηση σημαίνει διαρκής μάθηση και απόκτηση νέων δεξιοτήτων και γνώσεων προκειμένου να είναι κάποιος έτοιμος για αλλαγές στον κόσμο και στην εργασία του.

Για τα μειονεκτούντα άτομα, οι στρατηγικές μάθησης και η δια βίου μάθηση μπορεί να είναι ιδιαίτερα σημαντικές, καθώς μπορούν να τους βοηθήσουν να βελτιώσουν τις δεξιότητές τους και να τους δώσουν καλύτερες ευκαιρίες για εκπαίδευση και απασχόληση. Επιπλέον, οι στρατηγικές μάθησης μπορούν να εξουδετερώσουν τις εκπαιδευτικές ανισότητες δίνοντας στους μαθητές με διαφορετικές μαθησιακές ανάγκες καλύτερες ευκαιρίες για επιτυχία.

Ωστόσο, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι πρέπει να δημιουργηθεί ένα περιβάλλον που θα επιτρέψει στα μειονεκτούντα άτομα να μαθαίνουν στρατηγικές μάθησης και να συμμετέχουν στη δια βίου μάθηση. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει ένα περιβάλλον με πρόσβαση σε ευκαιρίες εκπαίδευσης και κατάρτισης, καθώς και ένα περιβάλλον που είναι υποστηρικτικό και ευνοϊκό για την πρόοδο της μάθησης.

Η ανάπτυξη στρατηγικών μάθησης και η προώθηση της δια βίου μάθησης απαιτεί συνειδητή προσπάθεια και συστηματική προσέγγιση. Αυτό περιλαμβάνει:

1. **Καθορισμός στόχων:** Προτού αρχίσουν οι μαθητές να μαθαίνουν, είναι σημαντικό να ορίσετε σαφείς στόχους. Αυτό μπορεί να γίνει μόνο με στόχους και χρονοδιάγραμμα. Για να μην είναι οι

στόχοι μη ρεαλιστικοί, οι εκπαιδευόμενοι πρέπει πρώτα να είναι σε θέση να αναγνωρίσουν και να αξιολογήσουν το status quo τους.

2. **Ενεργητική μάθηση:** η παθητική μάθηση μόνο με τη λήψη πληροφοριών δεν είναι πολύ επιτυχημένη, από την άλλη, η ενεργητική μάθηση με όλες τις αισθήσεις (ακρόαση, ανάγνωση, γραφή, κίνηση, ασκήσεις κ.λπ.), κατά προτίμηση αναμειγμένη με παιχνιδιάρικα μαθησιακά στοιχεία.

3. **Κάνοντας διαλείμματα:** Τα τακτικά διαλείμματα είναι σημαντικά για να ξεκουραστείτε και να χαλαρώσετε τον εγκέφαλό σας. Αυτό βοηθά τον εκπαιδευόμενο να παραμείνει συγκεντρωμένος και να συγκεντρωθεί καλύτερα στη μάθηση.

4. **Αναζήτηση ανατροφοδότησης:** Οι εκπαιδευόμενοι πρέπει να αναζητούν ανατροφοδότηση από άλλους σχετικά με την πρόοδο και τις αδυναμίες τους. Αυτό θα τους βοηθήσει να βελτιώσουν τις στρατηγικές μάθησης και να αντιμετωπίσουν τις αδυναμίες τους.

4. **Χρήση προσωπικών ενδιαφερόντων:** Οι δάσκαλοι πρέπει να συνδέσουν τη μάθηση με τα προσωπικά ενδιαφέροντα των μαθητών για να την κάνουν πιο ενδιαφέρουσα.
5. **Δημιουργία δικτύου:** Οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει ιδανικά να χτίσουν ένα δίκτυο μιλώντας σε άλλα άτομα (επίσης μαθητές, αλλά και άτομα που δεν έχουν θέμα) για τους μαθησιακούς τους στόχους και διαδικασίες.
6. **Συνεχής μάθηση:** Οι εκπαιδευόμενοι πρέπει να έχουν επίγνωση του στόχου της συνεχούς μάθησης και έτσι να καθιερώσουν μια ρουτίνα μάθησης. Αυτό διατηρεί τους εκπαιδευόμενους ενήμερους και προωθεί τη δια βίου μάθηση.

Η σύνδεση μεταξύ επιτυχούς μάθησης και αυτοαποτελεσματικότητας είναι ισχυρή. Η αυτοαποτελεσματικότητα αναφέρεται στην αίσθηση ότι κάποιος είναι σε θέση να ανταποκριθεί με επιτυχία σε μια εργασία ή πρόκληση. Η υψηλή αυτό-αποτελεσματικότητα οδηγεί συχνά σε υψηλότερα κίνητρα, περισσότερη δέσμευση και μεγαλύτερη προσπάθεια στη μάθηση.

Από την άλλη πλευρά, η επιτυχής μάθηση μπορεί επίσης να συμβάλει στην αύξηση της αυτό-αποτελεσματικότητας. Όταν ένα άτομο κατακτά με επιτυχία μια εργασία, αυτό μπορεί να τονώσει την αυτοπεποίθησή του και να ενισχύσει την πεποίθησή του ότι είναι ικανός να αντεπεξέλθει σε περαιτέρω προκλήσεις.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η σχέση μεταξύ αυτό-αποτελεσματικότητας και μάθησης είναι μια αμφίδρομη διαδικασία. Η υψηλή αυτό-αποτελεσματικότητα μπορεί να συμβάλει σε πιο επιτυχημένη μάθηση και η επιτυχής μάθηση μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση της αυτο-αποτελεσματικότητας.

Υπάρχουν επίσης άλλοι παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν την απόδοση, όπως μια θετική στάση, μια καλή στρατηγική μάθησης και ένα υποστηρικτικό περιβάλλον. Επομένως, είναι

σημαντικό οι μαθητές να διαθέτουν τόσο θετική εικόνα για τον εαυτό τους όσο και με σωστές μεθόδους μάθησης για την προώθηση της επιτυχημένης μάθησης.

Μέθοδοι Αξιολόγησης Ενηλίκων Μαθητών

*Η αξιολόγηση είναι η διαδικασία λήψης πληροφοριών και χρήσης αυτών των πληροφοριών για να σχηματίσουμε κρίσεις, οι οποίες θα χρησιμοποιηθούν στη λήψη αποφάσεων
(T.Tebrink) 2006*

Η αξιολόγηση αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο στη διαδικασία κατάρτισης και δια βίου μάθησης των ενηλίκων και ως εκ τούτου θα αποτελέσει μέρος της διαδικασίας διδασκαλίας-μάθησης. Πρέπει να είμαστε ξεκάθαροι ότι η αξιολόγηση παρέχει μια λειτουργία καθοδήγησης και ποιοτικού ελέγχου για τη διαδικασία.

Η αξιολόγηση πρέπει να υπερβαίνει την αξιολόγηση των τελικών αποτελεσμάτων μιας εκπαιδευτικής δραστηριότητας και να παρακολουθεί όλες τις στιγμές που περνάει και η εκπαιδευτική διαδικασία των ενηλίκων, επιτρέποντας έτσι την προσαρμογή, την κατανόηση και τη βελτίωση της μαθησιακής διαδικασίας.

Με βάση τα προαναφερθέντα, δεν μπορούμε να κατανοήσουμε μια αξιολόγηση που δεν είναι ΣΥΝΕΧΗ, καθώς αυτός είναι ένας από τους στόχους που επιτρέπουν στους εκπαιδευτικούς φορείς να γνωρίζουν την αρχική κατάσταση και την εξέλιξη της όλης διαδικασίας προκειμένου να σχεδιάσουν προσαρμοσμένες δραστηριότητες, συγκεκριμένες και επαρκείς όσο το δυνατόν, με σκοπό τη βελτίωση των διαδικασιών διδασκαλίας-μάθησης, άρα η αξιολόγηση αποκτά διαμορφωτική προσέγγιση.

Για να γίνει πράξη αυτή η διαδικασία ανάλυσης και προβληματισμού, είναι απαραίτητο να καταρτίσουμε ένα σχέδιο και για να το κάνουμε αυτό θέτουμε στον εαυτό μας τα ακόλουθα ερωτήματα.

- Τι να αξιολογήσετε;
- Πότε να αξιολογήσετε;
- Πώς γίνεται η αξιολόγηση;

Λαμβάνοντας υπόψη αυτά τα ερωτήματα, θα καταλάβουμε ότι η αξιολόγηση στην εκπαίδευση ενηλίκων θα είναι συνεχής και διαμορφωτική, δηλαδή θα πραγματοποιείται σε όλη τη διαδικασία και με διαφοροποιημένο τρόπο ανάλογα με την πτυχή που θα αξιολογηθεί.

Ομοίως, θα πρέπει να έχει διαμορφωτικό και καθοδηγητικό χαρακτήρα, επιτρέποντάς μας έτσι να ανιχνεύσουμε όλες τις δυσκολίες που μπορεί να προκύψουν κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, κατά τα άλλα να τη βελτιώσουμε, να την εμπλουτίσουμε και να την προσαρμόσουμε σε μεγαλύτερο βαθμό στον ενήλικα.

Αυτή η διαμορφωτική προσέγγιση στη συνεχή αξιολόγηση επιτρέπει τον εντοπισμό των δυσκολιών μόλις γίνουν εμφανείς και καθοδηγεί τη λήψη αποφάσεων προκειμένου να εγγραφεί την απόκτηση της βασικής μάθησης για τη συνέχιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας και τη βελτίωση της κατάλληλης κατάρτισης.

Αφού διαμορφώσουμε το πλαίσιο στο οποίο θα εστιάσουμε την αξιολόγηση στην εκπαίδευση ενηλίκων, θα απαντήσουμε στα ερωτήματα που τέθηκαν παραπάνω:

1. Τι να αξιολογήσω;

Στην περίπτωση αυτή διαπιστώνεται σαφώς ότι αντικείμενο αξιολόγησης είναι ο ενήλικος μαθητής. Ωστόσο, μέσα σε όλες τις αξιολογήσιμες πτυχές μπορούμε να διαφοροποιήσουμε, στον τομέα της απασχολησιμότητας και της κατάρτισης για εισαγωγή εργασίας, 2 διαφορετικές πτυχές:

Βασικές ικανότητες: καθιερώθηκε σε ευρωπαϊκό επίπεδο ως οι βασικές ικανότητες που είναι σημαντικές για την ανθρώπινη και επαγγελματική ανάπτυξη. Μεταξύ αυτών διαφοροποιούμε 8 βασικές ικανότητες, θεσπίστηκαν από το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς μέσω των Συστάσεων του Συμβουλίου της 22ας Μαΐου 2018 σχετικά με τις βασικές ικανότητες για τη δια βίου μάθηση:

- ο Επικοινωνία γραμματισμού
- ο Πολυγλωσσική επικοινωνία
- ο Μαθηματική ικανότητα και ικανότητα επιστήμης, τεχνολογίας και μηχανικής
- ο Ψηφιακή ικανότητα
- ο Προσωπικές, κοινωνικές και μαθησιακές ικανότητες
- ο Πολιτότητα
- ο Επιχειρηματική ικανότητα
- ο Ικανότητα στην πολιτιστική συνείδηση και έκφραση

Αυτές οι ίδιες συστάσεις μας λένε ότι για να αξιολογήσουμε αυτές τις ικανότητες, πρέπει να δημιουργήσουμε πλαίσια μαθησιακών αποτελεσμάτων και να συμπληρώσουμε την αξιολόγησή τους με διαγνωστικές (αρχικές), διαμορφωτικές (διαδικαστικές) και αθροιστικές (τελικές) αξιολογήσεις.

- **Επαγγελματικές ικανότητες:** συνδέονται ειδικά με τον εργασιακό τομέα στον οποίο αναφέρονται στην επαγγελματική τους επανεκπαίδευση και που δεν μπορούν να αναφερθούν εδώ λόγω της ευρύτητας της έννοιας. Θα περιλαμβάνουν την αξιολόγηση εννοιολογικών, διαδικαστικών στοιχείων και στοιχείων ικανότητας.

Ωστόσο, παρόλο που είναι σαφές ότι και οι δύο τύποι ικανοτήτων καθιερώνονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο και αποτελούν υποχρεωτικά στοιχεία στη δια βίου εκπαίδευση ενηλίκων, πρέπει να εφαρμόζονται με ευέλικτο τρόπο, λαμβάνοντας υπόψη την ποικιλομορφία των προσωπικών και κοινωνικο-πολιτιστικών χαρακτηριστικών των ενηλίκων. Επομένως, δεν πρέπει να εφαρμόζονται με άκαμπτο τρόπο.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι πάντα αναφερόμαστε στη μεθοδολογία Re-Skills, άρα ψάχνουμε τον ενήλικα να επανεκπαιδευτεί επαγγελματικά και πρέπει να βρούμε τον καταλληλότερο τρόπο για να πετύχουμε αυτή την προσαρμογή.

2. Πότε να αξιολογήσετε;

Σε απάντηση σε αυτό το ερώτημα, θα εξετάσουμε τη στιγμή κατά την οποία θα πραγματοποιήσουμε την αξιολόγηση. Η αξιολόγηση για την οποία μιλάμε είναι μια αξιολόγηση που θα πραγματοποιείται καθ' όλη τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας (γι' αυτό την ονομάζουμε συνεχή αξιολόγηση) και επομένως επισημαίνουμε 3 βασικές στιγμές σύμφωνα με τις οποίες θα διαφοροποιήσουμε:

– **Αρχική ή διαγνωστική αξιολόγηση:** θα πραγματοποιηθεί πριν από την εκπαίδευση, προκειμένου να γνωρίζουμε το επίπεδο και τις ικανότητες του ενήλικα. Αυτό θα μας επιτρέψει να προσαρμόσουμε τη διαδικασία, τη μεθοδολογία, την οργάνωση, τους πόρους... απαραίτητους σε κάθε εξατομικευμένη περίπτωση. Έχει κυρίως διαγνωστική λειτουργία, επιτρέποντάς μας να γνωρίζουμε ποια είναι η αρχική κατάσταση και να εντοπίσουμε προηγούμενες γνώσεις, καθώς και να ελέγξουμε τον βαθμό ανάπτυξης των ικανοτήτων του ενήλικα για να προσαρμόσουμε το πρόγραμμα στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντά του. Αυτό θα μας επιτρέψει μια βέλτιστη φόρμουλα για την επαγγελματική τους ανακύκλωση, ακολουθώντας το Reskilling που ήδη αναφέρθηκε παραπάνω, ανακαλύπτοντας αρχικά την έλλειψη ικανοτήτων και οργανώνοντας μια εκπαίδευση σε συγκεκριμένες ικανότητες προσαρμοσμένη σε κάθε επαγγελματικό προφίλ.

Η αρχική αξιολόγηση θα είναι, επομένως, το σημείο αναφοράς για τη λήψη αποφάσεων σχετικά με την ανάπτυξη της εκπαίδευσης, καθώς και για την υιοθέτηση εκείνων των μέτρων υποστήριξης, ενίσχυσης και αποκατάστασης που κρίνονται κατάλληλα για κάθε ενήλικα.

– **Διαδικαστική ή συστηματική αξιολόγηση:** πραγματοποιείται καθ' όλη τη διάρκεια της εκπαίδευσης για να ασκείται μόνιμος έλεγχος στην εξέλιξη της εκπαίδευσης του ενήλικα και να λαμβάνονται άμεσα μέτρα που δεν καθυστερούν άσκοπα τη διόρθωση δυσκολιών ή λαθών, εκπληρώνοντας έτσι μια διαμορφωτική λειτουργία, επιτρέποντας τον επαναπροσανατολισμό και την πρόοδο του ενήλικα, σύμφωνα με τις ικανότητες που χρειάζεται να αναπτύξει. Αυτός ο τύπος αξιολόγησης καθιστά δυνατή τη διαχείριση και την οργάνωση μιας πιο εξατομικευμένης διδασκαλίας, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη την ποικιλομορφία κάθε ενήλικα.

– **Τελική ή αθροιστική αξιολόγηση:** πραγματοποιείται την τελευταία στιγμή της διαδικασίας. Μας επιτρέπει να γνωρίζουμε τα αποτελέσματα που επιτυγχάνονται στο τέλος της εκπαίδευσης. Η τελική αξιολόγηση είναι το επιστέγασμα της συνεχούς αξιολόγησης, με τα δεδομένα που συλλέγονται σε όλη τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας και όπου

αξιολογούνται τα αποτελέσματα που προκύπτουν σε σχέση με τους στόχους που έχουν τεθεί.

Θα δούμε και θα ελέγξουμε εάν ήταν δυνατό να αναπτύξουμε εκείνες τις επαγγελματικές και βασικές ικανότητες που χρειαζόμαστε για μια βέλτιστη μελλοντική εισαγωγή.

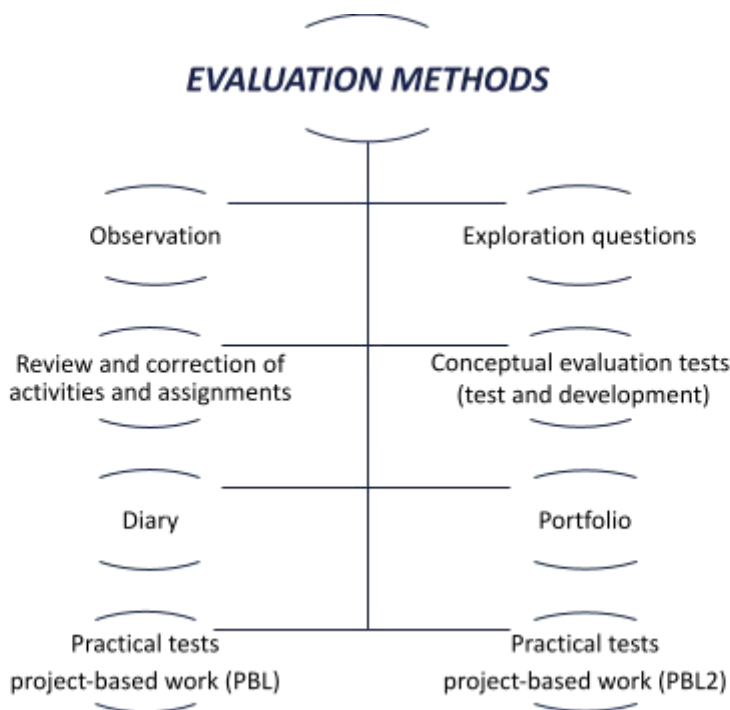
Έχοντας ορίσει τις διαφορετικές στιγμές στις οποίες πραγματοποιείται η αξιολόγηση, είμαστε έτοιμοι να απαντήσουμε στην τελευταία ερώτηση:

3. Πώς να αξιολογήσετε;

Όταν κάνουμε αυτό το ερώτημα, καθίσταται απαραίτητο να μιλήσουμε για διαδικασίες αξιολόγησης, ή για το ίδιο: τις μεθόδους, τις τεχνικές ή τις στρατηγικές που χρησιμοποιούνται για τη διεξαγωγή της διαδικασίας αξιολόγησης.

Είναι απαραίτητο να πούμε ότι καμία διαδικασία/μέθοδος δεν είναι καλύτερη από μια άλλη, γιατί θα εξαρτηθεί από τις πτυχές που θέλουμε να αξιολογήσουμε και σε ποια ώρα ή με ποιον τρόπο... το ιδανικό, σε κάθε περίπτωση, η αξιολόγηση να είναι όσο το δυνατόν πιο αντικειμενική, θα είναι η χρήση διαφορετικών διαδικασιών/μεθόδων που μας επιτρέπουν να ζητάμε ένα ευρύ φάσμα πληροφοριών για την αξιολόγηση των προς αξιολόγηση πτυχών.

Θα διαφοροποιήσουμε μερικές από τις καταλληλότερες μεθόδους αξιολόγησης για την εκπαίδευση ενηλίκων:

Θα εξηγήσουμε παρακάτω από τι αποτελείται το καθένα από αυτά και πώς μπορούμε να τα χρησιμοποιήσουμε στη συνεχή εκπαίδευση ενηλίκων. Θα είναι σημαντικό να καταστεί σαφές σε ποιο σημείο της αξιολόγησης είναι πιο βολικό να χρησιμοποιείται η μία ή η άλλη μέθοδος.

- **Άμεση και συστηματική παρατήρηση:** είναι μια μέθοδος που θα μας επιτρέψει να συλλέξουμε ένα ευρύ φάσμα πληροφοριών, κυρίως κατά την αρχική αξιολόγηση και τη διαδικαστική αξιολόγηση. Είναι ιδιαίτερα κατάλληλο για μια αρχική αξιολόγηση για να δοκιμαστούν οι ικανότητες ενός ενήλικα στην εκτέλεση μιας πρακτικής εργασίας στον τομέα εργασίας του και να καθοριστούν οι αρχικές του δεξιότητες και γνώσεις, π.χ., μέσω μιας πρακτικής άσκησης. Θα μας επιτρέψει επίσης να ελέγξουμε την απόκτηση περιεχομένων, ικανοτήτων ή/και διαδικασιών κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας, όπου θα μπορούμε να παρατηρούμε και να σημειώνουμε την ικανότητα ενός ενήλικα στην υλοποίηση μιας πρακτικής εργασίας εφαρμόζοντας νέες έννοιες.
- **Διερευνητικές ερωτήσεις ή συνεντεύξεις:** μέθοδος που επιτρέπει στην αρχική αξιολόγηση να προσδιορίσει προηγούμενες επαγγελματικές γνώσεις, εργασιακή εμπειρία και οποιαδήποτε άλλη σημαντική πτυχή μέσω συγκεκριμένων και επεξεργασμένων ερωτήσεων. Επιπλέον, μπορούν να εντοπιστούν ανάγκες και ενδιαφέροντα που θα βοηθήσουν στην καθοδήγηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Οι συνεντεύξεις μπορούν να πραγματοποιηθούν είτε αυτοπροσώπως είτε διαδικτυακά μέσω ταυτόχρονης διαδικτυακής σύνδεσης. Είναι σημαντικό να ακολουθήσετε ορισμένα συγκεκριμένα βήματα για τη συνέντευξη:
 - ο Καθορίστε με σαφήνεια τους της συνέντευξης ή των ερωτήσεων.
 - ο Προγραμματίστε εκ των προτέρων τις πιο κατάλληλες ερωτήσεις για κάθε ερωτώμενο, τη σειρά με την οποία πρέπει να τεθούν οι ερωτήσεις, το επίπεδο λεπτομέρειας και τη διάρκεια της συνέντευξης (μέγιστο περίπου 30-45 λεπτά).
 - ο Δημιουργήστε ένα ευχάριστο και άνετο περιβάλλον, όπου ο ενήλικας νιώθει αυτοπεποίθηση και επιτρέπει στον εκπαιδευτή να κατευθύνει τις ερωτήσεις στην κατάλληλη περιοχή.
 - ο Συμπεριλάβετε στη λίστα ερωτήσεων διαφορετικούς τύπους ερωτήσεων: κλειστές ερωτήσεις και ανοιχτές ερωτήσεις.
- **Επανεξέταση και διόρθωση δραστηριοτήτων και εργασιών:** μέθοδος αξιολόγησης χαρακτηριστική της διαδικαστικής αξιολόγησης. Μας επιτρέπει να γνωρίζουμε πώς ο ενήλικας αποκτά το εννοιολογικό περιεχόμενο και αναπτύσσει τις ικανότητες που εφαρμόζονται σε συγκεκριμένες δραστηριότητες και ασκήσεις που αναπτύσσονται με σαφή πρόθεση. Είναι η ιδανική μέθοδος για τον εντοπισμό πιθανών εκπαιδευτικών αναγκών επί τόπου.
- **Τεστ εννοιολογικής αξιολόγησης (δοκιμή και ανάπτυξη):** αυτή είναι μια από τις πιο παραδοσιακά γνωστές και χρησιμοποιούμενες μεθόδους στη δια βίου μάθηση. Ο ενήλικας πρέπει να επιδείξει μέσα από αυτά τα τεστ τη γνώση (εννοιολογική και διαδικαστική) μέσα

από την πραγματοποίηση διαφόρων δραστηριοτήτων ή την ανάπτυξη διαφορετικών καταστάσεων. Θα πρέπει να χρησιμοποιούνται ως συμπληρωματική μέθοδος άλλων τεχνικών και δεν πρέπει να αποτελούν την αποκλειστική μέθοδο της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Είναι κατάλληλες, βασικά, για τη διεξαγωγή της τελικής αξιολόγησης. Για αυτό πρέπει να λάβουμε υπόψη πολλά ζητήματα:

- ο Σχεδιασμός δοκιμών που τηρούν τα περιεχόμενα που δούλεψαν σε όλη την εκπαίδευση.
- ο Τα τεστ πρέπει να εκπονούνται με σαφή και ακριβή τρόπο, χρησιμοποιώντας κατάλληλη γλώσσα αποφεύγοντας παρερμηνείες.
- ο Πρέπει να προσαρμοστούν στο χρόνο που δίνεται για την ολοκλήρωσή τους.
- ο Είναι σημαντικό να υποδεικνύονται στους ενήλικες τα κριτήρια αξιολόγησης σε καθένα από αυτά.

• **Πρακτικές δοκιμές εργασίας βάσει έργου:** Το PBL (Project Based Learning) είναι μία από τις μεθοδολογίες που επιτρέπει καλύτερα την αξιολόγηση της ανάπτυξης ικανοτήτων των ενηλίκων. Το PBL είναι ένα μοντέλο με επίκεντρο τον μαθητή, όπου ένα έργο εκτέλεσης διαφόρων δραστηριοτήτων, έρευνας και μάθησης για την επίτευξη ενός τελικού προϊόντος, ειδικά σχεδιασμένο για την ανάπτυξη πολλών δεξιοτήτων, καθώς και για εργασία στην επίλυση προβλημάτων, αναζήτηση εναλλακτικών λύσεων, εφαρμογή περιεχομένου σε διάφορα περιβάλλοντα... Είναι μια προσέγγιση που έχει σχεδιαστεί για να παρέχει την ευκαιρία ανάπτυξης γνώσεων και δεξιοτήτων μέσω ελκυστικών έργων που περιστρέφονται γύρω από προκλήσεις και προβλήματα που μπορεί να αντιμετωπίσουν στον πραγματικό κόσμο. Σαφώς, είναι μια μεθοδολογία αξιολόγησης καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας, στη διαδικαστική αξιολόγηση, η οποία επιτρέπει τη διενέργεια αξιολόγησης μέσω ενός τεστ ικανοτήτων (βασικές ικανότητες και επαγγελματικές ικανότητες).

Τα 3 θεμελιώδη στοιχεία του PBA είναι:

- ο Απόκτηση βασικών γνώσεων και δεξιοτήτων
 - ο Εκμάθηση επίλυσης περίπλοκων προβλημάτων
 - ο Εκτέλεση σύνθετων εργασιών με τη χρήση γνώσεων και ικανοτήτων που έχουν αποκτηθεί.
- **Μάθηση βάσει προβλημάτων (ABP2):** μεθοδολογία που εστιάζει τους ενήλικες στη δική τους μάθηση όπου αναπτύσσουν γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις, αντιμετωπίζοντας καταστάσεις της πραγματικής ζωής και προβλήματα στον τομέα που θέλουμε να ανακυκλώσουμε. Στόχος θα είναι η εκπαίδευση των ενηλίκων ώστε να είναι σε θέση να αναλύουν και να αντιμετωπίζουν νέες προκλήσεις και προβλήματα που θα συναντήσουν στην επαγγελματική τους δραστηριότητα, γεγονός που θα οδηγήσει στην ανάπτυξη επαγγελματικών ικανοτήτων. Αυτή η μέθοδος καθιστά έτσι δυνατή τη δημιουργία ιδανικών σεναρίων καταστάσεων όπου οι ενήλικες πρέπει να ενσωματώσουν τις θεωρητικές και πρακτικές τους γνώσεις για να διερευνήσουν και να λύσουν ένα πρόβλημα. Η λήψη αποφάσεων, ο λογικός συλλογισμός και η κριτική ανάλυση αποτελούν αναπόσπαστα

συστατικά αυτών των σεναρίων, μαζί με τη θεωρητική γνώση του συγκεκριμένου τομέα που θα αξιολογηθεί.

Τόσο η μάθηση βάσει έργου όσο και η μάθηση βάσει προβλημάτων επιτρέπουν διαφορετικούς τύπους αξιολόγησης, στους οποίους η ευθύνη αποδίδεται στον ενήλικα να αξιολογήσει εάν η διαδικασία είναι κατάλληλη. Εδώ η αξιολόγηση είναι μια κοινή ευθύνη, μια νέα πτυχή σε σχέση με την πιο «παραδοσιακή» αξιολόγηση που παραμένει πάντα στα χέρια του εκπαιδευτή. Σε αυτή την περίπτωση αυτή η αξιολόγηση είναι διαδικαστική και ταυτόχρονα διαμορφωτική, με επίκεντρο τον ενήλικα, όπου θα αυτοαξιολογήσει τον εαυτό του, θα μπορεί να αξιολογήσει ο ένας τον άλλον και θα γίνει επίσης η αξιολόγηση του εκπαιδευτή. Παρέχει βοηθήματα για την ανακάλυψη των αναγκών τους, την ποσότητα και την ποιότητα της μάθησής τους, τις αιτίες των προβλημάτων, τις δυσκολίες και τις επιτυχίες στην εκπαίδευση.

Αυτού του είδους τα τεστ είναι πολύ δημοφιλή αν τα κάνουμε και διαδικτυακά ή τρισδιάστατα, με πρακτικές δραστηριότητες για την επίλυσή τους.

- **Ημερολόγιο:** πρόκειται για το σχεδιασμό ημερήσιων/εβδομαδιαίων/μηνιαίων φύλλων παρακολούθησης, τα οποία επιτρέπουν στον εκπαιδευτή να συλλέγει τις πιο σημαντικές πληροφορίες μετά την παρακολούθηση της μαθησιακής διαδικασίας των ενηλίκων. Θα μας επιτρέψει να συνοψίσουμε την εξέλιξη των ενηλίκων από την αρχή της εκπαίδευσης, επισημαίνοντας τις δυσκολίες και τα επιτεύγματα, τους καταλληλότερους προσανατολισμούς και στρατηγικές και τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν. Για το λόγο αυτό, αυτή η τεχνική μας επιτρέπει να αξιολογούμε σε όλη τη διαδικασία, στις τρεις στιγμές που περιγράφονται παραπάνω.

- **Portfolio:** μια τεχνική που αποτελείται από τη συλλογή όλων των εργασιών και έργων που εκτελούνται από τον ενήλικα, συνοδευόμενη πάντα από προβληματισμούς που περιλαμβάνονται με βάση τα κριτήρια του κάθε εκπαιδευτή. Σύμφωνα με τον Sánchez Verá, M. (2001) «είναι μια πολύ χρήσιμη τεχνική αφού συλλέγει στοιχεία μάθησης ενηλίκων, επομένως, γίνεται ένα όργανο μεγάλης αξίας για τη διεξαγωγή της συνεχούς αξιολόγησης, καθώς επιτρέπει την αξιολόγηση της μαθησιακής διαδρομής, προσπαθώντας να κατανοήσει τις ικανότητες και τις δεξιότητες του μαθητή μέσα από τη γνώση των εκτελέσεων και των επιτευγμάτων που αποκτήθηκαν, ενσωματώνοντας επίσης τον προβληματισμό για τη διαδικασία».

Είναι σημαντικό εδώ να διαφοροποιήσουμε γρήγορα, δεδομένης της σημασίας της εκπαίδευσης ενηλίκων στην κοινωνική και οικονομική ζωή, τα διάφορα είδη αξιολόγησης. Θα χρησιμοποιήσουμε αυτούς τους 3 τύπους αξιολόγησης στον σχεδιασμό μεθόδων και μέσων αξιολόγησης:

1. **Αυτοαξιολόγηση:** μέθοδος όπου ο ενήλικας αξιολογεί τον εαυτό του και αυτοαξιολογείται, με ειλικρινή και κριτικό τρόπο. Είναι πολύ θετικό γιατί επιτρέπει στον ενήλικα να γνωρίζει τους στόχους που επιτεύχθηκαν, τους στόχους που ξεπέρασαν, τα

επιτεύγματα ή τις αποτυχίες τους, καθώς και τις δυνατότητές του. Είναι πολύ εμπλουτισμένο και δίνει κίνητρο για ενήλικες που βρίσκονται σε μόνιμη εκπαίδευση. (Ένα παράδειγμα διαδικτυακής αυτοαξιολόγησης έχει δρομολογηθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή που επιτρέπει τη δοκιμή ψηφιακών ικανοτήτων: "Test your digital skills", που διατίθεται στην Ευρωπαϊκή Πλατφόρμα Ψηφιακών Δεξιοτήτων και Απασχόλησης και στο Europass. Αυτό το διαδικτυακό τεστ βασίζεται το Πλαίσιο Ψηφιακών Ικανοτήτων DigComp, καλύπτει τους τομείς της πληροφοριακής παιδείας και των δεδομένων, της επικοινωνίας και της συνεργασίας, της δημιουργίας ψηφιακού περιεχομένου, της ασφάλειας και της επίλυσης προβλημάτων. Έτσι θα βοηθήσει τους ερωτηθέντες να κατανοήσουν τα δυνατά και τα αδύνατα σημεία τους προκειμένου να βρουν τις κατάλληλες ευκαιρίες κατάρτισης, να αποφασίσουν για σταδιοδρομία, να αναπτυχθούν στο επάγγελμά τους ή να αυξήσουν την απασχολησιμότητά τους).

2. **Συναξιολόγηση:** μέθοδος κατά την οποία ενήλικες ή μαθητές αξιολογούν ο ένας τον άλλον, αναλαμβάνοντας το ρόλο των υπευθύνων για την αξιολόγηση. Τα οφέλη περιλαμβάνουν την ομαδική εργασία, την ενδυνάμωση της ευθύνης και την προώθηση των διαπροσωπικών σχέσεων.
3. **Ετεροαξιολόγηση:** η πιο παραδοσιακή, όπου ο εκπαιδευτής είναι αυτός που αξιολογεί τις γνώσεις και τις δεξιότητες των ενηλίκων/μαθητών.

Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων

Ο εκπαιδευτής ενηλίκων έχει σημαντικό ρόλο στην εκπαίδευση ενηλίκων. Ο ρόλος του/της είναι να βοηθά τους ενήλικες να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητές τους και να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους παρέχοντάς τους πρόσβαση σε γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες.

Για να το κάνει αυτό, μπορεί να χρησιμοποιήσει διαφορετικές μεθόδους, όπως διαλέξεις, εργαστήρια, διαδικτυακά μαθήματα, πρακτικής άσκησης, ομάδες συζήτησης και άλλα. Ο εκπαιδευτής ενηλίκων εργάζεται συχνά σε εκπαιδευτικά ιδρύματα όπως κολέγια, κέντρα εκπαίδευσης ενηλίκων, κοινοτικά κέντρα και επιχειρήσεις.

Στόχος του/της είναι να παρακινήσει τους συμμετέχοντες να αυξήσουν τις γνώσεις τους και να βελτιώσουν τις δεξιότητές τους, προκειμένου να τους βοηθήσει να είναι πιο επιτυχημένοι στην επαγγελματική και προσωπική τους ζωή. Ο εκπαιδευτής ενηλίκων είναι υπεύθυνος για τη δημιουργία ενός θετικού και υποστηρικτικού μαθησιακού περιβάλλοντος στο οποίο οι συμμετέχοντες μπορούν να επιτύχουν τους στόχους τους.

Ένας εκπαιδευτής ενηλίκων πρέπει να έχει ένα συγκεκριμένο σύνολο ικανοτήτων και δεξιοτήτων για να είναι επιτυχημένος στο επάγγελμά του. Αυτά περιλαμβάνουν:

1. **Παιδαγωγικές δεξιότητες:** Ένας καλός εκπαιδευτής ενηλίκων θα πρέπει να έχει κατανόηση της μαθησιακής διαδικασίας και των αναγκών των ενηλίκων. Θα πρέπει να μπορεί να δημιουργεί ένα ευχάριστο και υποστηρικτικό περιβάλλον μάθησης.

2. **Επαγγελματική ικανότητα:** Ένας εκπαιδευτής ενηλίκων θα πρέπει να έχει εκτεταμένες γνώσεις στον τομέα στον οποίο διδάσκει.
3. **Επικοινωνιακές δεξιότητες:** Ένας εκπαιδευτής ενηλίκων πρέπει να μιλάει μια σαφή και κατανοητή γλώσσα και να είναι καλός ακροατής.
4. **Οργανωτικές δεξιότητες:** ένας εκπαιδευτής ενηλίκων θα πρέπει να είναι σε θέση να προετοιμάσει ένα σχέδιο μαθήματος και να οργανώσει αποτελεσματικά τη διδακτική διαδικασία.
5. **Προσαρμοστικότητα:** ένας εκπαιδευτής ενηλίκων θα πρέπει να είναι σε θέση να προσαρμόζει το στυλ και τις μεθόδους διδασκαλίας του/της στις ανάγκες και τις ικανότητες των μαθητών του.
6. **Ενσυναίσθηση:** ένας καλός εκπαιδευτής ενηλίκων θα πρέπει να είναι σε θέση να κατανοεί και να σέβεται τις ανάγκες και τα συναισθήματα των μαθητών του/της.
7. **Ενθουσιασμός για το επάγγελμα:** ένας εκπαιδευτής ενηλίκων θα πρέπει να είναι παθιασμένος με το επάγγελμά του και το αντικείμενο και να μπορεί να εμπνέει τους μαθητές του.

Ευρωπαϊκά Προγράμματα / Έγγραφα για την Εκπαίδευση Ενηλίκων

Η Έκθεση Eurydice για την «Εκπαίδευση και Κατάρτιση Ενηλίκων στην Ευρώπη» (2021) δίνει έμφαση στα Πλαίσια Διακυβέρνησης και Πολιτικής που επικεντρώνονται στη δια βίου μάθηση ενηλίκων. Επιβεβαιώνει ότι ο συντονισμός της πολιτικής για την εκπαίδευση ενηλίκων έχει καθιερωθεί σε όλη την Ευρώπη και ότι οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες διαθέτουν έναν ή περισσότερους διατομεακούς φορείς που είναι υπεύθυνοι για το συντονισμό των πολιτικών και μέτρων για την εκπαίδευση ενηλίκων.

Μεταξύ 2015 και 2020, σχεδόν όλες οι αρχές υψηλού επιπέδου υιοθέτησαν έγγραφα στρατηγικής πολιτικής που στοχεύουν στην υποστήριξη των ενηλίκων και ιδίως της εκπαίδευσής τους, κυρίως εκείνων των ενηλίκων με χαμηλά επίπεδα προσόντων ή που διαθέτουν βασικά προσόντα. Περισσότερες από τις μισές ευρωπαϊκές χώρες αναφέρουν ότι έχουν εισαγάγει άλλες βασικές πρωτοβουλίες πολιτικής με αυτόν τον στόχο.

Η Έκθεση Eurydice αναφέρει ότι σε όλη την Ευρώπη, οι ενήλικες μπορούν να εκπαιδευτούν για να βελτιώσουν τις βασικές τους δεξιότητες και ικανότητες μέσω μιας ποικιλίας δημοσίων χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων, που κυμαίνονται από τυπικά προγράμματα βασικής εκπαίδευσης έως μη τυπικά μαθήματα βασικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων.

- Οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες επιδοτούν «αντισταθμιστικά» ή «ενισχυτικά» προγράμματα βασικής εκπαίδευσης για ενήλικες που συνδέονται με το αρχικό εκπαιδευτικό σύστημα μέχρι το τέλος της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Αυτά τα προγράμματα μερικές φορές περιλαμβάνουν επαγγελματικά στοιχεία και έτσι οδηγούν σε επίσημα αναγνωρισμένα επαγγελματικά προσόντα.

- Ορισμένες χώρες οργανώνουν προγράμματα βασικής εκπαίδευσης σε ενιαία βάση, γεγονός που επιτρέπει την ευελιξία και δίνει στους ενήλικες την ευκαιρία να παρακολουθήσουν μικρότερα μαθήματα σε διαφορετικούς συγκεκριμένους θεματικούς τομείς. Σε αυτή την περίπτωση, μπορεί να είναι τυπική ή μη, ανάλογα με τις ανάγκες των μαθητών.
- Σε όλη την Ευρώπη, οι δημόσιες αρχές επιχορηγούν αρκετά (μάλλον σύντομα) μαθήματα βασικών δεξιοτήτων για ενήλικες. Αυτός ο τύπος παροχής είναι γενικά λιγότερο δομημένος και συστηματοποιημένος από τα επίσημα προγράμματα. Ωστόσο, υπάρχουν ορισμένα πλαίσια στην Ευρώπη που δομούν και θεσμοθετούν την παροχή μη τυπικών μαθημάτων σε βασικές δεξιότητες όπως η ανάγνωση, η γραφή, η αριθμητική και οι ΤΠΕ.
- Σε ορισμένες χώρες, υπάρχουν προγράμματα μεγάλης κλίμακας που απευθύνονται σε νεοαφιχθέντες μετανάστες. Ενώ οι γλωσσικές δεξιότητες είναι το βασικό στοιχείο αυτών των προγραμμάτων, μπορεί επίσης να περιλαμβάνονται και άλλες δεξιότητες (π.χ. γενικός γραμματισμός) ή ευρύτερα ζητήματα ένταξης.
- Μια σειρά παρόχων, συμπεριλαμβανομένων δημόσιων και ιδιωτικών ιδρυμάτων και οργανισμών εκπαίδευσης και κατάρτισης, όπως βιβλιοθήκες, εθελοντικοί οργανισμοί και εταιρείες, προσφέρουν προγράμματα που στοχεύουν στην ανάπτυξη βασικών δεξιοτήτων.

Σε κάθε περίπτωση, όταν μιλάμε για αναγνωρισμένα προσόντα, διαφοροποιούνται όλο και περισσότερο στις ευρωπαϊκές χώρες:

- Σχεδόν όλες οι ευρωπαϊκές χώρες εργάζονται για ένα ολοκληρωμένο εθνικό πλαίσιο προσόντων (NQF). Αυτό σημαίνει ότι τα πλαίσια θα περιλαμβάνουν προσόντα που απονέμονται εκτός της επίσημης εκπαίδευσης και κατάρτισης
- Αρκετές χώρες έχουν επενδύσει στην ανάπτυξη συστημάτων προσόντων που συμπληρώνουν το γενικό εκπαιδευτικό σύστημα. Τα προσόντα που περιλαμβάνονται σε αυτά τα εναλλακτικά συστήματα συχνά συνεπάγονται λιγότερο σημαντικό φόρτο εργασίας και επομένως μπορεί να είναι πιο προσιτή επιλογή για ενήλικες με περιορισμένη προηγούμενη επίσημη μάθηση. Όταν αναγνωρίζονται επίσημα από τις εθνικές αρχές (π.χ. εντός των NQFs), αυτά τα εναλλακτικά προσόντα μπορούν δυνητικά να αποτελέσουν ένα μονοπάτι για επιτεύγματα ανώτερης μάθησης.
- Ορισμένες χώρες έχουν προγράμματα ανοιχτά για ενήλικες που χρησιμοποιούν τη μάθηση με βάση την εργασία ως τρόπο παροχής. Σε ορισμένες περιπτώσεις, αυτά τα προγράμματα ενσωματώνουν ευέλικτες επιλογές μάθησης, όπως ευκαιρίες ταχείας μάθησης.

Ως εκ τούτου, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, οι ενήλικες με λίγα ή καθόλου προσόντα έχουν τουλάχιστον κάποιες δημόσιες επιδοτούμενες ευκαιρίες για απόκτηση τίτλου σπουδών.

Προγράμματα σχεδιασμένα να ανεβάσουν τα χαμηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης

Στα περισσότερα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα, υπάρχουν «αντισταθμιστικά» ή «διορθωτικά» προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης που συνδέονται με χαμηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης. Γενικά, τα προγράμματα αυτά απευθύνονται σε άτομα που έχουν περάσει την ηλικία της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και τα οποία, για οποιονδήποτε λόγο, δεν έχουν αποκτήσει συγκρίσιμο επίπεδο στο αρχικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Τα προγράμματα αναζητούν ένα επίπεδο λειτουργικής ικανότητας σε διάφορους τομείς, όπως η ανάγνωση, η γραφή, οι μαθηματικές ικανότητες και οι ΤΠΕ, δηλαδή βασικές δεξιότητες. Αυτά συνήθως οδηγούν σε πιστοποιητικά ή προσόντα, τα οποία είναι απαραίτητα για περαιτέρω πρόοδο στο επίσημο σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης. Αυτό το είδος προσφοράς μπορεί να βρεθεί σχεδόν παντού στην Ευρώπη.

- Στη Γερμανία, υπάρχουν διάφορα προγράμματα και πρωτοβουλίες που στοχεύουν στο να παρακινήσουν άτομα χωρίς ή χαμηλή εκπαίδευση να αποκτήσουν εκπαιδευτικά προσόντα. Να μερικά παραδείγματα:
 1. "Bildungsketten bis zum Ausbildungsabschluss": Αυτό το πρόγραμμα του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Παιδείας και Έρευνας υποστηρίζει νέους ενήλικες χωρίς επαγγελματικά προσόντα στην αναζήτησή τους για κατάλληλο χώρο κατάρτισης και τους συνοδεύει κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσής τους.
 2. "Komm auf Tour - meine Stärken, meine Zukunft" (Come on Tour - My Strengths, My Future): Αυτό το πρόγραμμα του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Παιδείας και Έρευνας απευθύνεται σε μαθητές της 7ης τάξης και έχει σχεδιαστεί για να τους βοηθήσει να ανακαλύψουν τις δυνάμεις και τα ταλέντα τους και να βελτιώσουν τις εκπαιδευτικές τους ευκαιρίες.
 3. "BISS - Εκπαιδευτικός έλεγχος για μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις": Με αυτό το πρόγραμμα, το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Παιδείας και Έρευνας προωθεί τη συνεχή επαγγελματική κατάρτιση των εργαζομένων σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις.
 4. "Berufseinstiegsbegleitung": Αυτό το πρόγραμμα του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Παιδείας και Έρευνας υποστηρίζει μαθητές με ειδικές ανάγκες υποστήριξης κατά τη μετάβαση από το σχολείο στην εργασία.
 5. «Education premium»: Η τριμοδότηση εκπαίδευσης του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Παιδείας και Έρευνας παρέχει οικονομική υποστήριξη στους εργαζομένους προκειμένου να συμμετάσχουν σε περαιτέρω κατάρτιση.
 6. «Εκπαιδευτικό κουπόνι»: Με το εκπαιδευτικό κουπόνι, η Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Απασχόλησης προωθεί τη συνεχή επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση για άτομα που αναζητούν εργασία.

Αυτά τα προγράμματα και οι πρωτοβουλίες έχουν σκοπό να βοηθήσουν στην παροχή κινήτρων σε άτομα χωρίς ή χαμηλή εκπαίδευση να αποκτήσουν εκπαιδευτικά προσόντα και να βελτιώσουν τις εκπαιδευτικές τους ευκαιρίες.

- Στην Ιταλία, το εκπαιδευτικό σύστημα είναι κατά κύριο λόγο δημόσιο και διοικείται από το Υπουργείο Δημόσιας Εκπαίδευσης (MIUR) και το Υπουργείο Πανεπιστημίου και Έρευνας. Η υποχρεωτική εκπαίδευση στην Ιταλία χωρίζεται σε 10ετή μάθημα. Αφορά την ηλικιακή ομάδα μεταξύ 6 και 16 ετών. Μέχρι την ηλικία των 18 ετών, οποιοσδήποτε πρέπει να αποκτήσει απολυτήριο ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή επαγγελματικό προσόν διάρκειας τουλάχιστον τριών ετών. Από την 1η Σεπτεμβρίου 2015, το νέο σύστημα εκπαίδευσης ενηλίκων (IdA) είναι πλήρως λειτουργικό στην Ιταλία. Το σύστημα, πλήρως ανακαινισμένο και με δικό του σύστημα, στοχεύει πλέον στην εκπαίδευση ενηλίκων με στόχο την ανύψωση του επιπέδου εκπαίδευσης των πολιτών, επιτρέποντας την απόκτηση του τίτλου της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Η επιλογή αυτή του νομοθέτη ανταποκρίνεται στην ανάγκη προσαρμογής της χώρας μας στα ευρωπαϊκά πρότυπα, υιοθετώντας τις δεσμεύσεις που έχει αναλάβει στον τομέα της Εκπαίδευσης και της Κατάρτισης εντός της Κοινότητας. Η εγγύηση κατάρτισης αποτελεί μέρος μιας κατάλληλης απάντησης για την αντιμετώπιση νέων και περίπλοκων κρίσιμων ζητημάτων: α) μεγάλος αριθμός πολιτών που έχουν μόνο απολυτήριο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (41% στην ηλικιακή ομάδα 25-64) β) αυξανόμενος αριθμός NETTs (άτομα κυρίως νέοι που δεν ασχολούνται με σπουδές, εργασία ή κατάρτιση). γ) πολύ μικρός αριθμός ενηλίκων σε εκπαίδευση. δ) η αύξηση του αριθμού των μεταναστών με λιγότερες δυνατότητες πρόσβασης σε υψηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης.

- Στην Κύπρο, εσπερινά γυμνάσια/λύκεια «Τυπικά προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση προσφέρονται από εσπερινά γυμνάσια/λύκεια στις 5 πόλεις του νησιού. Λειτουργούν ως εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες «δεύτερης ευκαιρίας» για άτομα που εγκατέλειψαν τη γενική εκπαίδευση. Ένας υποψήφιος πρέπει συνήθως να είναι άνω των δεκαπέντε ετών, να εργάζεται ή να μην έχει μπορέσει να ολοκληρώσει την εκπαίδευσή του για οποιονδήποτε λόγο, προκειμένου να εγγραφεί σε ένα από τα απογευματινά σχολεία. Τα προγράμματα στα απογευματινά σχολεία διαρκούν επτά χρόνια σε αντίθεση με τα έξι χρόνια στα κανονικά σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Με εξαίρεση το γεγονός ότι η Φυσική Αγωγή και η Μουσική δεν διδάσκονται στα απογευματινά σχολεία, το πρόγραμμα σπουδών είναι το ίδιο με αυτό που χρησιμοποιείται στα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

- Στην Ισπανία, για όλους εκείνους τους μαθητές που δεν επιτυγχάνουν τους στόχους της υποχρεωτικής εκπαίδευσης (CINE 2), τους δίνεται η επιλογή να λάβουν τα λεγόμενα «Προγράμματα Διαφοροποίησης Σπουδών» που συνίστανται σε τροποποίηση και προσαρμογή του προγράμματος σπουδών από το τρίτο έτος υποχρεωτικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για μαθητές που παρουσιάζουν σχετικές μαθησιακές δυσκολίες. Θα έχουν διάρκεια 2 ετών και θα χρησιμοποιηθεί μια συγκεκριμένη μεθοδολογία που θα επιτρέπει στους μαθητές να επιτύχουν τους στόχους της σκηνής και τις αντίστοιχες ικανότητες, μέσω οργάνωσης σε τομείς γνώσεων, πρακτικών δραστηριοτήτων και, αν χρειαστεί, διαφορετικών από αυτόν. Υπάρχει επίσης το ESA (Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση για Ενήλικες), που είναι η επιλογή για όσους είναι άνω των 18 ετών

που δεν έχουν αποκτήσει προηγουμένως το δίπλωμα Υποχρεωτικής Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Υπάρχει επίσης μια επιλογή εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (ESPAD - Educaci3n Secundaria para Personas Adultas a Distancia). Οργανώνεται σπονδυλωτά σε 3 γνωστικούς τομείς (τομέας επικοινωνίας (Ισπανική Γλώσσα και Λογοτεχνία, Ξένη Γλώσσα - Αγγλικά), κοινωνικός και επιστημονικο-τεχνολογικός τομέας) και 2 επίπεδα σε καθένα από αυτά. Κάθε επίπεδο αποτελείται από 2 ενότητες.

- Στην **Ελλάδα**, ειδικά κέντρα δεύτερης ευκαιρίας (Σχολιά Δευτέρας Ευκαιρίας) προσφέρουν διετές προγράμματα για ενήλικες που δεν έχουν αποκτήσει το δίπλωμα της υποχρεωτικής εκπαίδευσης (ISCED 2). Η ίδια πιστοποίηση μπορεί να αποκτηθεί και με ζετή απογευματινά προγράμματα σε σχολεία κατώτερης δευτεροβάθμιας (εσπερινή) (Εσπερινό Γυμνάσιο). Τα τελευταία είναι σχεδιασμένα τόσο για ενήλικες όσο και για εργαζόμενους ανηλίκους.
- Στην **Πορτογαλία**, τα μαθήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης ενηλίκων (Cursos de Educaç3o e Formaç3o de Adultos) στοχεύουν στην αύξηση των επιπέδων εκπαίδευσης και προσόντων του ενήλικου πληθυσμού της Πορτογαλίας. Διατίθενται διαφορετικοί τύποι μαθημάτων που αντιστοιχούν σε τέσσερα, έξι, εννέα και δώδεκα χρόνια εκπαίδευσης και το επίπεδο των προσόντων που επιτυγχάνεται εξαρτάται από το μάθημα.
- Στην **Τουρκία**, είναι δυνατή η ολοκλήρωση του πρώτου σταδίου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο πλαίσιο του πρώτου σταδίου ανοικτού συστήματος δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (AçıkÖğretim Ortaokulu).
- Στην **Εσθονία**, η ΕΕΚ ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (2. taseme kutseõpe) αναφέρεται σε ένα πρόγραμμα κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για μαθητές ηλικίας 17 ετών και άνω που δεν έχουν ολοκληρώσει τη βασική εκπαίδευση (ISCED 2). Αυτό το πρόγραμμα οδηγεί σε ένα επαγγελματικό προσόν και μπορεί να συνδυαστεί με μια γενική «βασική εκπαίδευση ενηλίκων» (põhiharidus täiskasvanutele mittestatsionaarses õrprevormis).
- Στη **Ρουμανία**, το πρόγραμμα δεύτερης ευκαιρίας (πρόγραμμα «A doua sansă») επιδιώκει να υποστηρίξει νέους και ενήλικες που δεν έχουν περάσει την υποχρεωτική εκπαίδευση. Οι απόφοιτοι δικαιούνται να συνεχίσουν τις σπουδές τους σε ανώτερο επίπεδο. Είναι επίσης δυνατή η ολοκλήρωση 720 ωρών πρακτικής εκπαίδευσης, μετά τις οποίες οι επιτυχόντες θα λάβουν πιστοποιητικό επαγγελματικών προσόντων επιπέδου 3.
- Στη **Σλοβακία**, οι ενήλικες που δεν έχουν ολοκληρώσει την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση μπορούν να παρακολουθήσουν διετές προγράμματα επαγγελματικών σπουδών με εντατική πρακτική συνιστώσα. Αν και η ολοκλήρωση αυτών των προγραμμάτων δεν παρέχει άμεση πρόσβαση στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, οι επιτυχόντες λαμβάνουν πιστοποιητικό που αντιστοιχεί στην τελική εξέταση και πιστοποιητικό επαγγελματικής κατάρτισης. Μετά την ολοκλήρωση ενός πρόσθετου

(προαιρετικού) μαθήματος για την επίσημη ολοκλήρωση του πρώτου σταδίου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι συμμετέχοντες μπορούν να ακολουθήσουν επαγγελματικές σπουδές στο δεύτερο στάδιο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

- Στη **Σερβία**, η λειτουργική πρωτοβάθμια εκπαίδευση για ενήλικες (funkcionalno osnovno obrazovanje odraslih) αναφέρεται σε ένα επίσημο εκπαιδευτικό πρόγραμμα οργανωμένο σε τρεις κύκλους διάρκειας από τρία έως πέντε χρόνια. Το περιεχόμενο καλύπτει οκτώ μαθήματα της συνήθους μονοδομημένης πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (δηλαδή, ISCED 1 και 2). Οι δύο πρώτοι κύκλοι επικεντρώνονται στη γενική εκπαίδευση, ενώ ο τρίτος κύκλος συνδυάζει τη γενική εκπαίδευση με την επαγγελματική εκπαίδευση.
- Στη **Δανία**, το γενικό σύστημα εκπαίδευσης ενηλίκων (almen voksenuddannelsen) απευθύνεται σε άτομα ηλικίας 25 ετών και άνω. Το περιεχόμενο είναι αντίστοιχο (αλλά όχι πανομοιότυπο) με το πρόγραμμα σπουδών της πρωτοβάθμιας και κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (folkeskole). Τα μαθήματα ενός θέματος μπορούν να ληφθούν χωριστά ή μαζί, οδηγώντας σε μια γενική προπαρασκευαστική εξέταση για ενήλικες. Αυτή η εξέταση παρέχει πρόσβαση σε μαθήματα ανώτερης προπαρασκευαστικής εξέτασης (ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση).
- Στη **Φινλανδία**, η βασική εκπαίδευση ενηλίκων (aikuisien perusopetus) απευθύνεται σε μαθητές που ολοκληρώνουν τη βασική τους εκπαίδευση μετά την υποχρεωτική σχολική ηλικία. Αυτό το είδος παροχής αποτελείται από ένα μάθημα. Οι μαθητές μπορούν να μελετήσουν μεμονωμένα μαθήματα (π.χ. γλώσσες) ως «μαθητές με θέμα» ή να προετοιμαστούν για εξετάσεις σε διάφορα μαθήματα, γεγονός που τους επιτρέπει να περάσουν στο δεύτερο στάδιο της γενικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
- Στη **Σουηδία**, στη δημοτική βασική εκπαίδευση ενηλίκων (komvux grundläggande nivå), τα μαθήματα αντιστοιχούν σε αυτά της υποχρεωτικής σχολικής εκπαίδευσης (ηλικίες 1 έως 9), αλλά το περιεχόμενο και το πρόγραμμα σπουδών είναι προσαρμοσμένα σε ενήλικες. Στους συμμετέχοντες που επιτυγχάνουν τουλάχιστον έναν επιτυχή βαθμό στα τέσσερα βασικά μαθήματα - σουηδικά ως δεύτερη γλώσσα, αγγλικά, μαθηματικά και κοινωνικές σπουδές - απονέμεται απολυτήριο αποφοίτησης.
- Στη **Νορβηγία**, το δίπλωμα της υποχρεωτικής εκπαίδευσης για ενήλικες (grunnskoleopplæring for voksne) αναφέρεται στην πρωτοβάθμια και κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση για ενήλικες. Οι εξετάσεις πρέπει να περάσουν σε διαφορετικά θέματα.

Γενικά, η τυπική αντισταθμιστική βασική εκπαίδευση στο επίπεδο ISCED 1 ή 2 λειτουργεί (τουλάχιστον σε κάποιο βαθμό) στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες. Η απουσία αυτού του τύπου προσφοράς σχετίζεται γενικά με την οργάνωση του αρχικού εκπαιδευτικού συστήματος, δηλαδή, αυτός ο τύπος προσφοράς μπορεί να μην είναι διαθέσιμος σε χώρες όπου το απολυτήριο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δεν απαιτείται για πρόσβαση σε προγράμματα ανώτερης

δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (π. , το *diplôme national du brevet* στη Γαλλία). Έτσι, τα προγράμματα που καλύπτουν θεμελιώδεις γνώσεις και δεξιότητες λαμβάνουν συχνά τη μορφή μη τυπικών μαθημάτων. Ωστόσο, ακόμη και σε αυτή την περίπτωση, η προσφορά μάθησης μπορεί να έχει συστηματικό και θεσμοθετημένο χαρακτήρα.

Προγράμματα ένταξης μεταναστών

Η παροχή βασικών δεξιοτήτων που επιδοτείται από τον δημόσιο τομέα περιλαμβάνει και προγράμματα για την ένταξη των μεταναστών. Σε πολλές χώρες, αυτά τα προγράμματα αποτελούν μέρος της προσφοράς συστηματικής μάθησης που είναι ανοιχτή σε ενήλικες. Αν και το γλωσσικό στοιχείο είναι συχνά κεντρικό στοιχείο αυτών των προγραμμάτων, το περιεχόμενό τους μπορεί να υπερβαίνει τη γλωσσική εκπαίδευση. Για παράδειγμα, μερικές φορές περιλαμβάνουν περισσότερη υποστήριξη για τον αλφαριθμητισμό ή άλλα στοιχεία που διευκολύνουν την ένταξη των μεταναστών σε μια διαφορετική κουλτούρα και κοινωνία.

- Στο **Λουξεμβούργο**, τα εντακτικά μαθήματα βασικής διδασκαλίας και γλωσσικής ολοκλήρωσης (*parcours d'instruction de base et d'integration linguistique*) απευθύνονται σε άτομα που δεν έχουν πάει ποτέ σχολείο ή που δεν γνωρίζουν το λατινικό αλφάβητο. Τα μαθήματα γραμματισμού δίνονται στη γαλλική γλώσσα. Για όσους γνωρίζουν ανάγνωση και γραφή, τα γαλλικά διδάσκονται ως γλώσσα για ομιλητές άλλων γλωσσών. Η μαθησιακή διαδρομή είναι εξατομικευμένη.

- Στη **Φινλανδία**, η γλωσσική κατάρτιση αποτελεί μέρος της εκπαίδευσης ένταξης για μετανάστες (*maahanmuuttajien kielikolutus*). Η ομάδα στόχος αποτελείται από μετανάστες άνω της υποχρεωτικής σχολικής ηλικίας. Η εκπαίδευση συνίσταται στη διδασκαλία των φινλανδικών ή σουηδικών και, εάν είναι απαραίτητο, δεξιοτήτων ανάγνωσης και γραφής, καθώς και άλλες οδηγίες που υποστηρίζουν την πρόσβαση στην αγορά εργασίας και την περαιτέρω κατάρτιση. Η κατάρτιση μπορεί επίσης να περιλαμβάνει αναγνώριση προηγούμενης μάθησης, αναγνώριση διπλωμάτων, επαγγελματικό σχεδιασμό και επαγγελματικό προσανατολισμό.

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι προγράμματα που στοχεύουν στην ένταξη των μεταναστών περιλαμβάνονται μερικές φορές σε άλλους τύπους παροχής θεσμοθετημένης μάθησης. Για παράδειγμα, στη **Φλαμανδική Κοινότητα του Βελγίου**, τα προγράμματα αυτά παρέχονται στο πλαίσιο του συστήματος βασικής εκπαίδευσης ενηλίκων (*basiseducatie*).

Επιπλέον, τα μαθήματα για την ένταξη των μεταναστών δεν έχουν πάντα μη τυπικό χαρακτήρα. Η **Σουηδία**, για παράδειγμα, περιλαμβάνει αυτό το είδος παροχής στο δημοτικό σύστημα εκπαίδευσης ενηλίκων (*komvux*) και το αναγνωρίζει ως ειδική γλωσσική εκπαίδευση σε επίπεδο ISCED 1 και EQF επίπεδο 2. Όπως η **Σουηδία**, η **Νορβηγία** διαθέτει επίσης ένα επίσημο εκπαιδευτικό πρόγραμμα (ISCED 2) για την ένταξη των μεταναστών. Περιλαμβάνει ένα γλωσσικό στοιχείο, μια βασική ενότητα γραμματισμού και μαθήματα που σχετίζονται με τις κοινωνικές επιστήμες.

Ως τελευταίο σημείο που πρέπει να τονίσουμε σχετικά με την αξιολόγηση των ικανοτήτων ενηλίκων, θα πρέπει να αναφέρουμε το Πρόγραμμα για τη Διεθνή Αξιολόγηση των Ικανοτήτων Ενηλίκων (PIAAC), ως διεθνή αξιολόγηση που πραγματοποιείται σε περισσότερες από 40 χώρες.

Μετρά τις γνωστικές δεξιότητες και τις δεξιότητες που σχετίζονται με την εργασία που απαιτούνται για την επιτυχή συμμετοχή των ατόμων στην κοινωνία και για την ευημερία της οικονομίας.

Τα αποτελέσματα αυτής της αξιολόγησης του ΟΟΣΑ βοηθούν τις χώρες να κατανοήσουν καλύτερα πώς η εκπαίδευση και η κατάρτιση μπορούν να βοηθήσουν στην ανάπτυξη δεξιοτήτων. Οι εκπαιδευτικοί, οι εκπαιδευτές... θα μπορούν να χρησιμοποιήσουν αυτές τις πληροφορίες για να αναπτύξουν κατάλληλες πρακτικές κατάρτισης για να εργαστούν σε δεξιότητες ενηλίκων.

Πηγή: Ευρυδίκη

Χρήσιμα εργαλεία

«Πραγματικά και απτά εργαλεία που χρησιμοποιούνται από τον αξιολογητή για τη συστηματοποίηση των αξιολογήσεών του, το άτομο που αξιολογεί για να συστηματοποιήσει τις αξιολογήσεις του/της διαφορετικές πτυχές» (Rodriguez and Ibarra, 2011).

Αφού εμβαθύνουμε στις μεθόδους που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε για την κατάρτιση και την αξιολόγηση της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης ενηλίκων, είναι βολικό να επεξεργαστούμε διαφορετικά εργαλεία ή εργαλεία που μας επιτρέπουν να καταγράφουμε συστηματικά όλες τις πληροφορίες που συλλέγονται μέσω των προαναφερόμενων μεθόδων.

Τα όργανα ή τα εργαλεία που δημιουργούμε θα πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο αντικειμενικά, επομένως είναι σημαντικό να δίνουμε προσοχή στην επεξεργασία τους.

Μεταξύ πολλών άλλων, επισημαίνουμε τα ακόλουθα για την εκπαίδευση ενηλίκων εκπαιδευομένων:

- **Εξατομικευμένο αρχείο του ενήλικα/μαθητή:** είναι σημαντικό να λαμβάνονται υπόψη όλα τα δεδομένα των μαθητών, οι προσωπικές, οικογενειακές και επαγγελματικές τους καταστάσεις. Σε αυτήν την περίπτωση, όταν ασχολούμαστε με μετανάστες φοιτητές, είναι σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη η περιστασιακή συμπεριφορά του καθενός από αυτούς. Σε αυτό το φύλλο θα σημειώσουμε σχετικές πληροφορίες που μπορεί να επηρεάσουν τη διαδικασία εκπαίδευσης, αρχικά/διαγνωστικά και συστηματικά καθ' όλη τη διάρκεια του μαθήματος:

Προσωπικά Δεδομένα Μαθητή		
Επίθετο	Όνομα	ΦΩΤ ΟΓΡΑ ΦΙΑ
Ημερομηνία γέννησης	Μητρική γλώσσα	
Διεύθυνση	Χώρα γέννησης	
Προσωπική κατάσταση	Επαγγελματική ιδιότητα	
Σπουδές:		
Εργατική Εμπειρία		

Επαγγελματικές Πληροφορίες μαθητή		
Αρχική/διαγνωστική αξιολόγηση		
Γνωστό περιεχόμενο	Άγνωστο περιεχόμενο	Περιεχόμενα για εργασία
Μέθοδοι και μέσα αξιολόγησης:		

Διαδικασία/συστηματική αξιολόγηση	
Παρακολούθηση της μαθησιακής διαδικασίας	
Μαθησιακές δυσκολίες:	Οδηγία:
Επιτεύγματα:	Προτάσεις για επέκταση ή εξέλιξη:
Μέθοδοι και μέσα αξιολόγησης:	
Τελική/αθροιστική αξιολόγηση	
Επίκτητα περιεχόμενα:	
Κατευθύνσεις και προτάσεις για πρόοδο:	
Μέθοδοι και μέσα αξιολόγησης:	

Κλίμακες παρατήρησης / Ανέκδοτο αρχείο: αποτελούνται από μια σειρά συμπεριφορών ή χαρακτηριστικών που θέλουμε να αξιολογήσουμε. Αποτελούνται από κάρτες για τη συλλογή πληροφοριών μέσω παρατήρησης, σχετικά με πτυχές που μπορεί να είναι σημαντικό να επισημανθούν προκειμένου να πραγματοποιηθεί μια σωστή αξιολόγηση:

Μαθητής:	Ημερομηνία:
Περιγραφή του τι παρατηρήθηκε:	
Σχετικές περιστάσεις:	
Ερμηνεία:	
Αξιολόγηση:	

• **Λίστες ελέγχου:** ο παρατηρητής καταγράφει εάν οι συμπεριφορές εκδηλώνονται. Βασίζονται σε έναν διπλό πίνακα: στην αριστερή στήλη παρατίθενται τα κριτήρια που πρέπει να αξιολογηθούν και στην επάνω σειρά μια διχοτομική κλίμακα αξιολόγησης, όπου συνήθως χρησιμοποιείται ναι ή όχι. Στα κριτήρια, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη θεμελιώδεις πτυχές της μαθησιακής διαδικασίας.

Πτυχές που πρέπει να αξιολογηθούν	N AI	O XI	SMTM
Γνωρίζει συγκεκριμένο λεξιλόγιο			
Ξέρει πώς να εργάζεται σε ομάδα			
Λύνει τα προβλήματα που τίθενται			
Εφαρμόζει πρακτικές γνώσεις			
...			

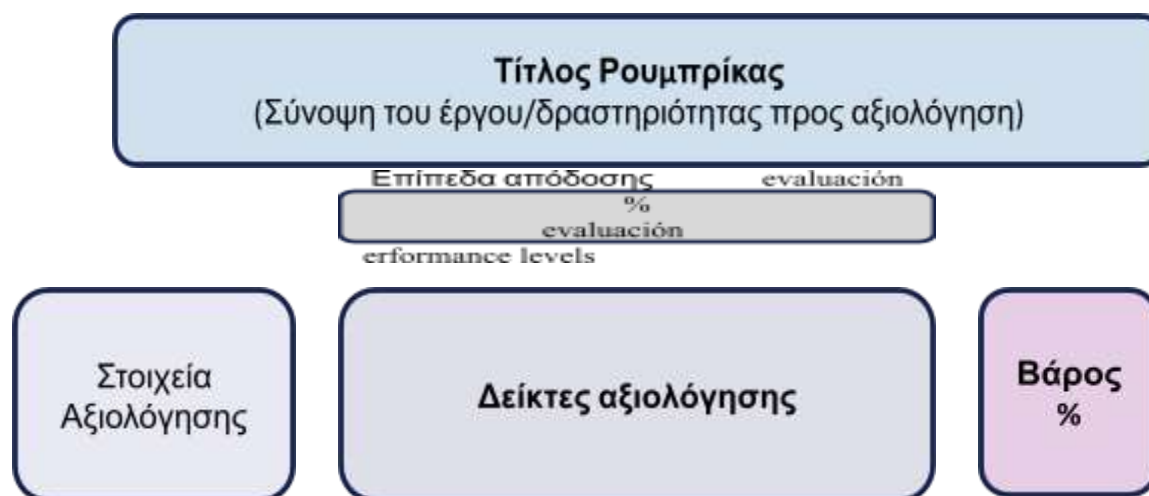
• **Κλίμακες εκτίμησης:** ο παρατηρητής καταγράφει προοδευτικές αξιολογήσεις, γεγονός που επιτρέπει την αξιολόγηση να είναι πιο ακριβής και όχι τόσο γενική σε ορισμένες πτυχές που πρέπει να καταγράφονται με αυτήν την αρίθμηση και τη βαθμολογία.

Πτυχές που πρέπει να αξιολογηθούν	1	2	3	4	5
Γνωρίζει συγκεκριμένο λεξιλόγιο					
Ξέρει πώς να εργάζεται σε ομάδα					
Λύνει τα προβλήματα που τίθενται					
Εφαρμόζει πρακτικές γνώσεις					
...					

• **Ρουμπρικές αξιολόγησης:** πρόκειται για πολύ ακριβείς οδηγούς που αξιολογούν τη μάθηση και τα προϊόντα. Είναι πίνακες που αναλύουν τα επίπεδα απόδοσης των μαθητών σε κάθε πτυχή, με συγκεκριμένα κριτήρια απόδοσης.

Προτιμούμε αυτό το εργαλείο ως ένα από τα πιο αντικειμενικά και κρίσιμα, δίκαια και συγκεκριμένα μέσα για την αξιολόγηση της εργασίας που επιτελούν οι ενήλικες μαθητές. Οι ρουμπρικές δεν επιτρέπουν τη διαφορετικότητα των απόψεων ανάλογα με τον αξιολογητή, καθώς καθορίζεται τι πρέπει να γνωρίζει ο μαθητής τι να κάνει συγκεκριμένα για να φτάσει σε ένα καθιερωμένο επίπεδο. Αυτό σημαίνει ότι το κύριο χαρακτηριστικό αυτού του εργαλείου είναι η αντικειμενικότητα. Αυτό το εργαλείο πρέπει πάντα να καθορίζει ποιοτικά, όχι ποσοτικά κριτήρια (για αυτόν τον τύπο αξιολόγησης έχουμε άλλα εργαλεία, όπως λίστες ελέγχου ή κλίμακες που έχουν ήδη αναφερθεί).

Η δομή μιας ρουμπρίκας πρέπει να είναι η εξής:

- Στοιχεία αξιολόγησης: βασικές πτυχές που πρέπει να αξιολογηθούν.
- Επίπεδα απόδοσης: κλιμακωμένα κριτήρια για καθένα από τα στοιχεία (συνιστάται: 4, μέγιστο 5).
- Δείκτες αξιολόγησης: περιγραφικοί δείκτες για κάθε στοιχείο που μας επιτρέπουν να διασφαλίσουμε ένα συγκεκριμένο επίπεδο απόδοσης. Πρέπει να περιγράφονται καλά, να είναι καλογραμμένα και συνεκτικά σε βαθμωτό επίπεδο.
- Βάρος που αποδίδεται σε κάθε αντικείμενο, με βάση τη σημασία του καθενός.

Παράδειγμα Ρουμπρίκας στις ψηφιακές ικανότητες:

Ρουμπρίκα Ψηφιακής Ικανότητας στη δραστηριότητα αναζήτησης περιεχομένου, επιμέλειας και δημιουργίας για μαθητές Επαγγελματικής Κατάρτισης					
	1	2	3	4	
Αναζήτηση πληροφοριών	Αναζήτηση στο Google χωρίς χρήση φίλτρων και χωρίς χρήση λέξεων-κλειδιών. Απλώς χρησιμοποιήστε μερικούς πολύ γενικούς όρους στις αναζητήσεις σας	Πραγματοποιεί αναζητήσεις χρησιμοποιώντας φίλτρα και λέξεις-κλειδιά. Περιλαμβάνει φράσεις σε εισαγωγικά, αλλά δεν χρησιμοποιεί σύνθετη αναζήτηση.	Εκτελέστε αναζητήσεις χρησιμοποιώντας λέξεις-κλειδιά και διάφορα φίλτρα καθώς και προηγμένη αναζήτηση Google	Εκτός από προηγμένες αναζητήσεις Google, έχει χρησιμοποιήσει και άλλες μηχανές αναζήτησης, όπως: DuckDuckGo, Google Scholar, RefSeek, Science.gov κ.λπ.	20%
Αξιολόγηση και επιλογή	Οι επιλεγμένοι πόροι δεν έχουν αξιολογηθεί για να καθοριστεί η ποιότητα και η καταλληλότητά	Έχει κάνει την επιλογή των πόρων, αν και τα κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν για την	Περιγράψτε τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται για την επιλογή των πόρων.	Περιγράψτε τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται για την επιλογή πόρων. Συμπεριλαμβανόμε	30%

πληροφοριών	τους. Περιλαμβάνονται σύνδεσμοι προς σελίδες χωρίς καμία επιστημονική αυστηρότητα	επιλογή τους δεν προσδιορίζονται	Συμπεριλαμβάνονται τουλάχιστον των εξής: συγγραφέας, ίδρυμα πίσω από τις πληροφορίες, url ή τομέας, εμπορικός ή ακαδημαϊκός σκοπός κ.λπ.	ένου, εκτός από τα παραπάνω, τα ακόλουθα: κοινό που προορίζεται. Αν οι πληροφορίες που περιέχονται είναι γεγονός ή άποψη. Αν υπάρχουν σαφείς βιβλιογραφικές αναφορές. Ημερομηνίες τελευταίας ενημέρωσης	
Οργάνωση, αποθήκευση και ανάκτηση	Αποθηκεύει τις πληροφορίες που βρέθηκαν, χωρίς ταξινόμηση ή επισήμανση. Χρησιμοποιεί κυρίως τοπικά μέσα αποθήκευσης. Έχει προβλήματα με την εύρεση των αποθηκευμένων πληροφοριών	Χρησιμοποιεί μια μορφή τοπικής αποθήκευσης, αν και το κάνει χρησιμοποιώντας μια κατάλληλη κατηγορία φακέλων και υποφακέλων.	Χρησιμοποιεί χώρο αποθήκευσης στο cloud (Drive, Dropbox) χρησιμοποιεί μια κατάλληλη δομή φακέλου. Γνωρίζει και χρησιμοποιεί τις διάφορες ιδιωτικές ή κοινόχρηστες επιλογές αντιγραφής.	Επιπλέον, χρησιμοποιεί επίσης εργαλεία κοινωνικής σελιδοδείκτη, όπως το Diigo ή το scoop.it, χρησιμοποιώντας ετικέτες με τον κατάλληλο τρόπο για να διευκολύνει την αναζητήσας.	50%

Source: Miguel García Gálvez

● **Ανασκόπηση εργασιών και δραστηριοτήτων:** θα εξετάσουμε τα τετράδια των μαθητών για να μπορέσουμε να αξιολογήσουμε:

- Κατάκτηση γλώσσας (μια σημαντική πτυχή για τους μετανάστες)
- Ικανότητα κατανόησης (γλωσσική ικανότητα)
- Δυνατότητα επιλογής βασικών ιδεών και εννοιών
- Συμπερίληψη των δικών τους προβληματισμών
- Δομή λόγου

● Πρότυπα διόρθωσης θεωρητικών τεστ (δοκιμή και ανάπτυξη): αυτό το εργαλείο εξακολουθεί να είναι πολύ χρήσιμο για την αξιολόγηση της μάθησης που έχει επιτευχθεί, αλλά δεν μπορεί ποτέ να είναι το μόνο εργαλείο αξιολόγησης. Μπορούμε να παρέχουμε τόσο γραπτές όσο και προφορικές εξετάσεις. Αυτά τα όργανα αξιολόγησης μετρούν τα μέγιστα αποτελέσματα μέσω μιας τυπικής και ομοιόμορφης εφαρμογής κοινής για όλους τους μαθητές, επομένως θα πρέπει να θεωρούνται ως ένα άλλο μέσο ανάλυσης της δουλειάς και της προσπάθειας κάθε μαθητή.

Είναι επίσης ένα καλό εργαλείο για αυτοκριτική.

Στην περίπτωση τεστ ή/και ερωτηματολογίων, υπάρχουν πλατφόρμες που σας επιτρέπουν να τις δημιουργήσετε για να τις απαντήσει ο μαθητής μεμονωμένα ή με πιο παιχνιδιάρικο τρόπο ομαδικά, στην τελευταία περίπτωση θα μας δώσει μια συνολική εικόνα της γνώσης (Kahoot, Google Forms, Quizziz, Socrative, PropofsQuestbase ...).

- **Εννοιολογικοί χάρτες:** είναι ένα θεμελιώδες εργαλείο ως οργανωτές γραφικών που καταδεικνύουν τη λογική δομή που χρησιμοποιείται από έναν μαθητή όταν σχηματίζει μια ερώτηση ή ένα θέμα. Επιτρέπουν την αξιολόγηση των περιεχομένων με τα οποία έχει δουλέψει ο μαθητής, την εσωτερίκευση και την κατανόησή τους και βοηθούν στη δημιουργία μιας λογικής τάξης, καθώς και στη δημιουργία θεμελιωδών ιδεών.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι μέσα σε όλη αυτή την ποικιλία εργαλείων ή οργάνων αξιολόγησης, κάθε εκπαιδευτής πρέπει να προσαρμόσει αυτό το εργαλείο στα περιεχόμενα που εργάστηκε, στους στόχους που πρέπει να επιτευχθούν και στα χαρακτηριστικά κάθε μαθητή.

Αναφερόμενοι στην Έκθεση Eurydice, η αναγνώριση και επικύρωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων στην εκπαίδευση ενηλίκων στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες πραγματοποιείται, σε επίσημο επίπεδο, με ελέγχους ικανοτήτων, τεστ ή συνεντεύξεις.

Πιστοποίηση Προσόντων Εκπαιδευτικών Ενηλίκων

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΩΝ ΕΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ Ε.Ε

Ο ρόλος των εκπαιδευτικών στα κέντρα κατάρτισης γίνεται όλο και πιο σημαντικό και θεμελιώδες ζήτημα για τις εκπαιδευτικές πολιτικές, το οποίο υποκινείται από τις εκπαιδευτικές, κοινωνικές και οικονομικές προκλήσεις στην Ευρώπη. Τυπικά, τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα τείνουν να αντιμετωπίζουν παρόμοια προβλήματα σε όλα και συχνά σχετίζονται με την προσφορά και τη ζήτηση των εκπαιδευτικών.

Για να αποκτήσετε τα προσόντα ως εκπαιδευτικός, δάσκαλος ή καθηγητής, το κύριο βήμα συνήθως ξεκινά με την ολοκλήρωση της αρχικής εκπαίδευσης εκπαιδευτικών (ΙΤΕ). Ωστόσο, η τελική πρόκριση είναι διαφορετική σε διαφορετικές πολιτείες. Στα μισά σχεδόν εκπαιδευτικά συστήματα, οι εκπαιδευτικοί έχουν πλήρη πιστοποίηση στο τέλος του ΙΤΕ, αλλά στα υπόλοιπα 23 συστήματα απαιτούνται πρόσθετα βήματα.

Η μετάβαση από την αρχική εκπαίδευση εκπαιδευτικών (ΙΤΕ) στην επαγγελματική ζωή φαίνεται να είναι μια κρίσιμη φάση τόσο για τους εκπαιδευτικούς όσο και από την οπτική γωνία του εκπαιδευτικού συστήματος. Ο παραδοσιακός τρόπος για να γίνεις εκπαιδευτικός ή δάσκαλος στην Ευρώπη ξεκινά με την απόκτηση τίτλου διδασκαλίας. Σε ορισμένες χώρες, η επιτυχία του ΙΤΕ είναι η μόνη προϋπόθεση για πλήρη πρόσβαση στη διαδικασία πρόσληψης. Σε άλλες, η μετάβαση από το ΙΤΕ στην επαγγελματική ζωή περιλαμβάνει πρόσθετα βήματα που πρέπει να κάνουν οι απόφοιτοι που ολοκληρώνουν το ΙΤΕ προκειμένου να είναι επιλέξιμοι για απασχόληση ως πλήρως καταρτισμένοι εκπαιδευτικοί.

Αρκετές μελέτες του ΟΟΣΑ για εκπαιδευτικά θέματα καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της ισότητας της εκπαίδευσης εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ενθάρρυνση ικανών ατόμων να θέλουν να εργαστούν ως εκπαιδευτικοί, ότι η εργασία τους είναι υψηλής ποιότητας και ότι όλοι οι μαθητές έχουν πρόσβαση σε εκπαίδευση υψηλής ποιότητας.

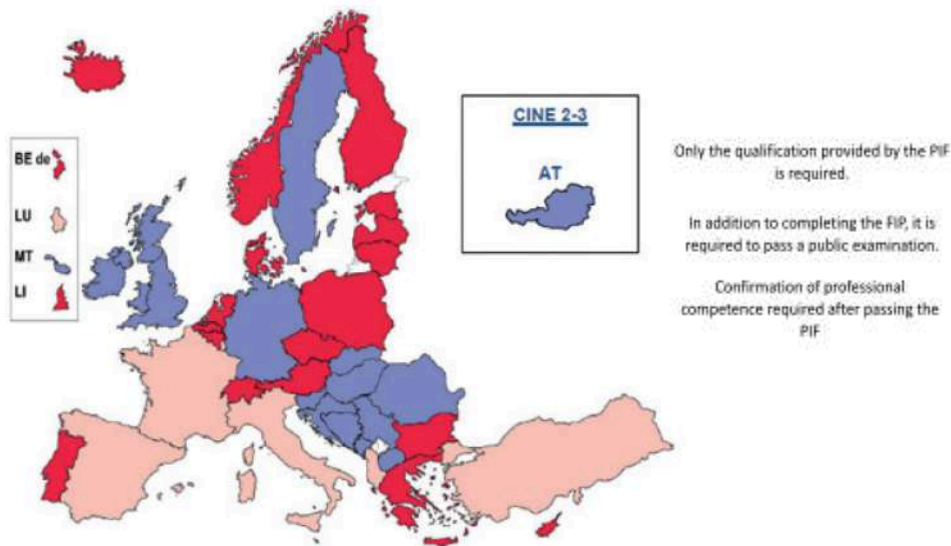
Απαιτήσεις για πρόσβαση στην ιδιότητα του καθηγητή:

Στα μισά σχεδόν ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα, η επιτυχής ολοκλήρωση της Αρχικής Εκπαίδευσης Εκπαιδευτικών (ITE) είναι η μόνη προϋπόθεση για την πλήρη απόκτηση των προσόντων ως εκπαιδευτικού. Σε αυτά τα συστήματα, το δίπλωμα IPT πιστοποιεί όχι μόνο το επίπεδο απόδοσης των αποφοίτων αλλά και την ικανότητά τους να διδάξουν. Με άλλα λόγια, τα ιδρύματα που είναι αρμόδια για το IPT απονέμουν τον τίτλο διδασκαλίας στους αποφοίτους τους.

Σε 23 άλλα εκπαιδευτικά συστήματα, οι απόφοιτοι που έχουν ολοκληρώσει το FIP πρέπει να πληρούν πρόσθετες προϋποθέσεις για να θεωρούνται πλήρως προσόντα, όπως η επιτυχία σε διαγωνιστική εξέταση ή η επιβεβαίωση της επαγγελματικής τους ικανότητας.

Σε έξι χώρες (**Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Αλβανία και Τουρκία**), οι υποψήφιοι εκπαιδευτικοί πρέπει να περάσουν από διαγωνιστική εξέταση για να αποκτήσουν πλήρη προσόντα για να διδάξουν στον δημόσιο τομέα. Οι εξετάσεις αυτές δεν απαιτούνται στην άτυπη και μη τυπική εκπαίδευση, εφόσον παρέχονται σε ιδιωτικά ή επιδοτούμενα σχολεία.

Σε 17 εκπαιδευτικά συστήματα, για να λάβουν πλήρη πιστοποίηση, οι απόφοιτοι που έχουν ολοκληρώσει την Αρχική Συνεχιζόμενη Επαγγελματική Ανάπτυξη (IPD) πρέπει να επιβεβαιώσουν ότι διαθέτουν τα προσόντα για διδασκαλία. Αν και σε όλες τις χώρες οι υποψήφιοι δάσκαλοι λαμβάνουν επαγγελματική κατάρτιση κατά τη διάρκεια της IPT, συνήθως μέσω σχολικών τοποθετήσεων, περιόδων κατάρτισης ή προγραμμάτων εισαγωγής (σε ορισμένα εκπαιδευτικά συστήματα), σε ορισμένες χώρες οι πτυχιούχοι δάσκαλοι πρέπει να περάσουν ένα επιπλέον βήμα μετά το IPT για να επιβεβαιώσουν την επαγγελματική τους ικανότητα. Αυτό μπορεί να λάβει τη μορφή επαγγελματικής εξέτασης (εθνική ή κρατική εξέταση), αξιολόγησης στο τέλος ενός εισαγωγικού προγράμματος ή διαπίστευσης, εγγραφής ή πιστοποίησης.

Πηγή: Eurydice

Στη **Γερμανία**, την **Κροατία**, τη **Ρουμανία**, τη **Σλοβενία**, τη **Βοσνία και Ερζεγοβίνη**, την **Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας**, το **Μαυροβούνιο** και τη **Σερβία**, μετά την

ολοκλήρωση του εισαγωγικού προγράμματος, οι νέοι εκπαιδευτικοί πρέπει να περάσουν τη λεγόμενη «κρατική» ή «εθνική» επαγγελματική εξέταση. Ο σκοπός της επαγγελματικής εξέτασης, που μπορεί να αποτελείται από θεωρητικά και πρακτικά μέρη, είναι συνήθως η αξιολόγηση της ικανότητας των μελλοντικών εκπαιδευτικών να κάνουν τη δουλειά τους.

Στην **Ιρλανδία**, τη **Σουηδία** και το **Ηνωμένο Βασίλειο**, οι απόφοιτοι που έχουν ολοκληρώσει το IFP πρέπει να υποβληθούν σε επίσημη διαδικασία εγγραφής ή διαπίστευσης. Ενώ εφαρμόζονται επαγγελματικά πρότυπα στην **Ιρλανδία** και στο **Ηνωμένο Βασίλειο** για την αξιολόγηση των επαγγελματικών δεξιοτήτων και στάσεων που επιδεικνύουν οι αρχάριοι εκπαιδευτικοί, στη **Σουηδία**, η εγγραφή των εκπαιδευτικών αρκεί για να αναγνωριστούν επίσημα τα προσόντα.

Στην **Ουγγαρία**, τη **Μάλτα**, την **Αυστρία** και τη **Σλοβακία**, μια θετική αξιολόγηση στο τέλος της φάσης έναρξης οδηγεί σε πλήρη πιστοποίηση.

Σε ορισμένα εκπαιδευτικά συστήματα απαιτούν επίπεδο γλωσσικής επάρκειας (**Λιθουανία** και ορισμένες περιφέρειες στην **Ισπανία**) ή ορισμένα πιστοποιητικά, π.χ. στην κολύμβηση και τις πρώτες βοήθειες (στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στη **Γαλλία**).

Πηγή: ANPE

Στη συγκεκριμένη περίπτωση **των εκπαιδευτών ενηλίκων**, στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, οι απαιτήσεις προσόντων για τους εκπαιδευτικούς και τους εκπαιδευτές που παρέχουν επίσημα προγράμματα για ενήλικες είναι οι ίδιες με εκείνες για εκείνους που παρέχουν πρωτοβάθμια, κατώτερη δευτεροβάθμια ή ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στο σύστημα αρχικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Ωστόσο, στις περισσότερες χώρες, η αρχική κατάρτιση των εκπαιδευτικών δεν περιλαμβάνει στοιχεία για προσεγγίσεις ή μεθοδολογίες προσαρμοσμένες στον ενήλικο πληθυσμό. Υπάρχουν λίγες εξαιρέσεις σε αυτόν τον κανόνα στην Ευρώπη. Για παράδειγμα, στη **Νορβηγία**, η γενική αρχική κατάρτιση των εκπαιδευτικών περιλαμβάνει προετοιμασία σε μεθόδους διδασκαλίας που αφορούν ειδικά τους ενήλικες. Στη **Σλοβενία**, όλοι οι δάσκαλοι της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης πρέπει να έχουν μεταπτυχιακό δίπλωμα σε συγκεκριμένο τομέα (με εξαίρεση ορισμένους επαγγελματικούς τομείς, όπου δεν παρέχεται τέτοια κατάρτιση). Τα μαθήματα που οδηγούν σε αυτό το πτυχίο περιλαμβάνουν συνήθως μια ενότητα θεωρητικών γνώσεων απαραίτητη για τη διδασκαλία τόσο των νέων όσο και των ενηλίκων.

Σε περίπτωση που αυτή η ενότητα δεν περιλαμβάνεται στην αρχική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να παρακολουθήσουν ένα συμπληρωματικό μάθημα στην αντίστοιχη περιοχή για να αποκτήσουν μόνιμη θέση.

Στο **Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρεια Ιρλανδία)** υπάρχουν διαφορές μεταξύ της βασικής εκπαίδευσης και της εκπαίδευσης μετά τα 16 ή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η κατάρτιση των εκπαιδευτικών που θα εργαστούν στη μετα-υποχρεωτική εκπαίδευση περιλαμβάνει δραστηριότητες που στοχεύουν στην παροχή στους μελλοντικούς εκπαιδευτικούς με τις απαραίτητες δεξιότητες για τη διδασκαλία τόσο των νέων όσο και των ενηλίκων που επιστρέφουν στο σχολείο. Οι νομικές προϋποθέσεις για τη διδασκαλία στη βασική εκπαίδευση (έως 16 ετών και από 16 έως 19 ετών, εάν τέτοια εκπαίδευση παρέχεται στα σχολεία) είναι διαφορετικές. Αυτό ισχύει παρόλο που τα προγράμματα που διδάσκονται στα σχολεία και στα κέντρα μετα-υποχρεωτικής εκπαίδευσης είναι μερικές φορές τα ίδια.

Πηγή: Ευρυδίκη

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΓΙΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΩΝ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

Με βάση την τρέχουσα κατάσταση της πιστοποίησης των εκπαιδευτών ενηλίκων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, είναι απαραίτητο να θεσπιστεί μια σειρά προτάσεων για επικύρωση και πιστοποίηση της κατάρτισης όσων επιθυμούν να αφιερώσουν την επαγγελματική τους ζωή στην εκπαίδευση ενηλίκων. Για το σκοπό αυτό, διατυπώνουμε μια σειρά από σημαντικές προτάσεις για την επίτευξη μιας ευρωπαϊκής ενοποίησης:

- Είναι απαραίτητο να μπορέσουμε **να ενοποιήσουμε την πιστοποίηση των ενηλίκων σε ευρωπαϊκό επίπεδο**, να προσδώσουμε διακρατικό χαρακτήρα στην εκπαίδευση που λαμβάνεται σε κάθε χώρα. Αυτό είναι απαραίτητο προκειμένου να διεθνοποιηθεί η επαγγελματοποίηση των εκπαιδευτών ενηλίκων. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητο να δημιουργηθεί το ίδιο επίπεδο πιστοποίησης, προσδιορίζοντας τις απαιτήσεις και τις δυνατότητες των εκπαιδευτών ενηλίκων.
- Για να είναι εφικτό το παραπάνω στοιχείο, είναι απαραίτητο **να υπάρχει δυνατότητα αναγνώρισης των πτυχίων σε διεθνές επίπεδο**, σε μια διαδικασία γρήγορη και προσιτή σε όλες τις πανεπιστημιακές σταδιοδρομίες. Επί του παρόντος, υπάρχει το Ευρωπαϊκό Συμπλήρωμα Διπλώματος, μέσω του οποίου τα Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης θεσπίζουν τα πρότυπα που έχουν συμφωνηθεί από την Επιτροπή, το Συμβούλιο της Ευρώπης και τον Εκπαιδευτικό, Επιστημονικό και Πολιτιστικό Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών (UNESCO). Αυτό το Ευρωπαϊκό Συμπλήρωμα Διπλώματος δημιουργήθηκε για να διευκολύνει την αναγνώριση των ακαδημαϊκών πτυχίων, ως σημαντικό εργαλείο στον Ευρωπαϊκό Χώρο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης που εγγυάται στους πτυχιούχους την αναγνώριση των πτυχίων τους από ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, δημόσιες αρχές και εργοδότες τόσο στη χώρα καταγωγής όσο και στο εξωτερικό. . Ωστόσο, δεν αντικαθιστά ακριβώς το αρχικό πτυχίο και για τους περισσότερους βαθμούς η διαδικασία είναι κουραστική, μακρά και περίπλοκη, αν αυτό που χρειάζεται είναι η ομολογή αναγνώριση. Επιπλέον, αυτή η έγκριση χορηγείται μόνο σε νέους τίτλους σπουδών στο πλαίσιο της διαδικασίας της Μπολόνια, αλλά όχι σε προηγούμενους τίτλους σπουδών.
- Σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες υπάρχει υποχρέωση **κατοχής συγκεκριμένου τίτλου διδασκαλίας** για να είναι δυνατή η παροχή κατάρτισης σε οποιοδήποτε επίπεδο. Η Ισπανία, για παράδειγμα, απαιτεί μεταπτυχιακό στη Διδασκαλία για την παροχή εκπαίδευσης ενηλίκων σε επίσημο επίπεδο και Πιστοποιητικό Επαγγελματισμού στη Διδασκαλία για Επαγγελματική Κατάρτιση για Απασχόληση, στην περίπτωση που επιθυμεί να παρέχει άτυπη ή μη τυπική κατάρτιση. Σε ορισμένες χώρες της ΕΕ αυτό δεν αποτελεί ουσιαστική απαίτηση, επομένως πιστεύουμε ότι θα ήταν πολύ σημαντικό να αναγνωρισθεί αυτή η απαίτηση κατάρτισης για την πιστοποίηση εκπαιδευτών ενηλίκων.
- Επομένως, μια άλλη σημαντική πτυχή στο πλαίσιο της Εκπαίδευσης Ενηλίκων είναι να μπορέσουμε να δημιουργήσουμε μια **εξειδίκευση** στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ειδικά για

την εκπαίδευση ενηλίκων. Η συμπερίληψη της εξειδίκευσης στις σταδιοδρομίες εκπαίδευσης ενηλίκων θα ήταν μια σημαντική πτυχή για την εξειδίκευση σε αυτόν τον τομέα. Αυτή η πτυχή είναι θεμελιώδης για την ύπαρξη ενός ενιαίου προφίλ εκπαιδευτή ενηλίκων, καθώς η πορεία των εκπαιδευτών ενηλίκων είναι επί του παρόντος εξαιρετικά ποικίλη.

- Αν και αυτό θεωρείται σε κάθε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πολλές άλλες χώρες δεν απαιτούν από τους εκπαιδευτικούς να έχουν εργασιακή εμπειρία στον τομέα στο βιογραφικό τους προκειμένου να διδάξουν (με ενήλικες σε επαγγελματικά πεδία), γεγονός που περιορίζει σημαντικά την πρακτική εκπαίδευσης και κατάρτισης. Θα ήταν απαραίτητο να υπάρχουν επαγγελματικοί εκπαιδευτές ενηλίκων, σε συγκεκριμένους τομείς, με προηγούμενη εργασιακή εμπειρία ώστε να αντικατοπτρίζουν τις επαγγελματικές ανάγκες στη μελλοντική πραγματική ζωή των μαθητών.

«Ο επαγγελματισμός του εκπαιδευτή ενηλίκων βασίζεται σε ένα σύνολο θεωρητικών και πρακτικών γνώσεων που είναι απαραίτητες για να μπορέσει να προσαρμόσει το εκπαιδευτικό έργο στα ψυχολογικά, κοινωνικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά των ενηλίκων» (Villanueva, 1987).

- **Λαμβάνοντας** υπόψη τη σημασία της ευελιξίας στην εκπαίδευση ενηλίκων, για να μπορέσουν να συνδυάσουν την οικογενειακή και επαγγελματική τους ζωή με την κατάρτιση, η ανάγκη για διαδικτυακή εκπαίδευση γίνεται όλο και πιο εμφανής. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να απαιτείται από όλους τους εκπαιδευτές ενηλίκων να κατέχουν **ψηφιακές γνώσεις και δεξιότητες**, ώστε να είναι σε θέση να αναπτύξουν αποτελεσματικά την εκπαιδευτική πρακτική. Θα ήταν ενδιαφέρον να συμπεριληφθούν στα προγράμματα σπουδών της κατάρτισης των εκπαιδευτικών, θέματα ή ενότητες για τις ψηφιακές δεξιότητες και την ηλεκτρονική μάθηση.

Με βάση τα παραπάνω, θα ήταν προτεραιότητα να επιτευχθούν, αφού εφαρμοστούν όλες αυτές οι προτεινόμενες πολιτικές, σύμφωνα με τα λόγια του Begoña Rumbo Arcas: «να αναβιώσει η κοινωνική και θεσμική αναγνώριση του ρόλου των εκπαιδευτών ενηλίκων».

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

Με βάση τις ευρωπαϊκές συστάσεις, η συνεχής εκπαίδευση ενηλίκων είναι ένας από τους στόχους προτεραιότητας στη σημερινή εκπαίδευση. Η αγορά εργασίας απαιτεί ολοένα και υψηλότερα προσόντα και εξειδίκευση και οι εργαζόμενοι έρχονται καθημερινά αντιμέτωποι με την αδυναμία επικύρωσης της επαγγελματικής εμπειρίας ατόμων που δεν διαθέτουν επίσημα προσόντα.

Για την επίλυση ορισμένων από αυτά τα προβλήματα, πολλές χώρες έχουν αρχίσει να αναπτύσσουν πολιτικές και τις λεγόμενες «βέλτιστες πρακτικές» για την επίτευξη των στόχων που ορίζονται στις ευρωπαϊκές συστάσεις. Ορισμένες χώρες έχουν σχεδιάσει ένα κοινό πλαίσιο που περιλαμβάνει προγράμματα «δεύτερης ευκαιρίας» σε διαφορετικά εκπαιδευτικά επίπεδα που απευθύνονται αποκλειστικά σε ενήλικες.

Αυτό το πλαίσιο σε ορισμένες περιπτώσεις περιλαμβάνει μόνο τη γενική εκπαίδευση, όπως στη **Δανία**, και σε άλλες τη γενική και επαγγελματική κατάρτιση, όπως τα μαθήματα EFA στην **Πορτογαλία**. Μπορεί επίσης να περιλαμβάνει επίσημη εκπαίδευση (σε διαφορετικά επίπεδα) και μη τυπικά μαθήματα, όπως εκπαίδευση για κοινωνική πρόοδο στη Γαλλόφωνη Κοινότητα του Βελγίου. Στη Γαλλόφωνη Κοινότητα του **Βελγίου**, η εκπαίδευση για κοινωνική προαγωγή (enseignement de promotion sociale) απευθύνεται σε άτομα άνω των 16 ετών που επιθυμούν να βελτιώσουν το μορφωτικό τους επίπεδο ή τις προοπτικές σταδιοδρομίας τους. Τα προγράμματα που προσφέρονται σε αυτό το πλαίσιο οδηγούν σε ορισμένες περιπτώσεις σε επίσημα διπλώματα ισοδύναμα με αυτά που εκδίδονται στη συνήθη αρχική εκπαίδευση ή σε πιστοποιητικά ειδικά για την εκπαίδευση κοινωνικής προαγωγής (π.χ. μετά την ολοκλήρωση μαθημάτων που σχετίζονται με τις ΤΠΕ, μαθήματα ξένων γλωσσών, γλωσσική κατάρτιση για μετανάστες κ.λπ.). Προγράμματα κοινωνικής προώθησης προσφέρονται σε διάφορους τύπους κέντρων.

Παρόμοιο σύστημα υπάρχει στη Φλαμανδική Κοινότητα. Τα μαθήματα που προσφέρονται στη **Δανία** στο πλαίσιο της γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων είναι ανοιχτά σε άτομα άνω των 18 ετών και αποτελούνται από τρία επίπεδα: προπαρασκευαστική εκπαίδευση ενηλίκων (FVU), γενική εκπαίδευση ενηλίκων (AVU) και ανώτερα προπαρασκευαστικά μαθήματα για κάθε μάθημα (HF). Η προπαρασκευαστική εκπαίδευση ενηλίκων είναι μη τυπικής φύσης και περιλαμβάνει σύντομα μαθήματα Δανικής Γλώσσας, Ανάγνωσης, Γραφής και Μαθηματικών στην πρωτοβάθμια και κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η γενική εκπαίδευση ενηλίκων αποτελείται από μαθήματα ενός μαθήματος που μπορούν να ολοκληρωθούν με εξέταση ισοδύναμη με τις απολυτήριες εξετάσεις Folkeskole. Τα προπαρασκευαστικά μαθήματα σε ένα μάθημα αντιστοιχούν στη γενική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Στη **Γερμανία**, υπάρχουν πολλά καλά παραδείγματα «προγραμμάτων δεύτερης ευκαιρίας» που απευθύνονται σε ενήλικες και υποστηρίζουν τους εκπαιδευτικούς στόχους των ευρωπαϊκών συστάσεων. Να μερικά παραδείγματα:

1. «Δεύτερη ευκαιρία»: Το πρόγραμμα αυτό απευθύνεται σε ενήλικες που δεν έχουν επαγγελματικό προσόν ή που θέλουν να βελτιώσουν τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους. Προσφέρει έναν συνδυασμό κατάρτισης, καθοδήγησης και πρακτικής άσκησης για να βοηθήσει τους συμμετέχοντες να εισέλθουν στην αγορά εργασίας.
2. "Chance hoch 2": Αυτό το πρόγραμμα απευθύνεται σε νέους ενήλικες μεταξύ 18 και 27 ετών που δεν έχουν τίτλο απολυτηρίου. Προσφέρει ολοκληρωμένη υποστήριξη στη βελτίωση των δεξιοτήτων ανάγνωσης και γραφής, επαγγελματικού προσανατολισμού και πρακτικής άσκησης.
3. "Skilled Worker in Focus": Αυτό το πρόγραμμα υποστηρίζει εταιρείες στην ενσωμάτωση ατόμων με μεταναστευτικό υπόβαθρο και βελτιώνει τις δεξιότητες και τις γνώσεις τους μέσω εξατομικευμένης εκπαίδευσης.

4. «Weiterbildungskollegs»: Αυτά τα σχολεία απευθύνονται σε ενήλικες που θέλουν να προλάβουν τη σχολική τους εκπαίδευση. Τα μαθήματα είναι ευέλικτα και προσαρμοσμένα στις ανάγκες των συμμετεχόντων.

5. "Αναγνώριση επαγγελματικών ικανοτήτων": Αυτό το πρόγραμμα βοηθά άτομα χωρίς επίσημα επαγγελματικά προσόντα να επικυρώσουν την εμπειρία και τις δεξιότητές τους. Τους βοηθά να επιτύχουν επίσημη αναγνώριση των ικανοτήτων τους και βελτιώνει τις πιθανότητές τους στην αγορά εργασίας.

Αυτά τα προγράμματα και οι πρωτοβουλίες δείχνουν ότι η Γερμανία συμμετέχει ενεργά στην εφαρμογή των ευρωπαϊκών συστάσεων για την εκπαίδευση ενηλίκων και στην ανάπτυξη καινοτόμων λύσεων για να βοηθήσει τους ενήλικες να βελτιώσουν τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους.

Στην **Ιταλία**, ένα σύστημα εκπαίδευσης ενηλίκων υπάρχει στην Ιταλία από το 1997 με οργάνωση και προσφορά χωρισμένη σε Μόνιμα Εδαφικά Κέντρα (CTP) και βραδινά μαθήματα που διοργανώνονται από ιδρύματα ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Το 2007 με συγκεκριμένη υπουργική απόφαση ξεκίνησε η διαδικασία αναμόρφωσης του συστήματος, η οποία ξεκίνησε το 2012 και ολοκληρώθηκε το 2015/2016. Η έκφραση «εκπαίδευση ενηλίκων» έχει αντικατασταθεί από την «εκπαίδευση ενηλίκων», η οποία έχει πιο περιορισμένο πεδίο εφαρμογής, καθώς περιλαμβάνει μόνο εκείνες τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες που στοχεύουν στην απόκτηση πτυχίου, με στόχο την αύξηση του μορφωτικού επιπέδου του ενήλικου πληθυσμού. Επιπλέον, με τη μεταρρύθμιση ιδρύθηκαν τα Επαρχιακά Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων (CPIA) που αποτελούν την καρδιά της μεταρρύθμισης αυτού του τομέα και τα οποία μαζί με τα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για τα μαθήματα του 2ου επιπέδου αντικατέστησαν, αντίστοιχα, το υφιστάμενο CTP και βραδινά μαθήματα.

Τα CPIA είναι αυτόνομα εκπαιδευτικά ιδρύματα, οργανωμένα σε τοπικά δίκτυα. Έχουν το ίδιο επίπεδο αυτονομίας με τα σχολεία, δηλαδή έχουν τη δική τους έδρα, προσωπικό και συλλογικά όργανα.

Τα CPIA προσφέρουν προγράμματα που αντιστοιχούν στη βασική εκπαίδευση μέχρι την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, καθώς και μαθήματα γλώσσας για μετανάστες.

Η πρόβλεψη στο σύστημα εκπαίδευσης ενηλίκων περιλαμβάνει:

- μαθήματα επιπέδου I (που δημιουργήθηκε από το CPIA) με στόχο την απόκτηση του τελικού τίτλου του πρώτου κύκλου εκπαίδευσης και πιστοποίηση που πιστοποιεί τις βασικές δεξιότητες που αποκτήθηκαν στο τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης στην επαγγελματική και τεχνική εκπαίδευση.
- Μαθήματα επιπέδου II (που πραγματοποιούνται από εκπαιδευτικά ιδρύματα ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης) με στόχο την απόκτηση διπλώματος τεχνικής, επαγγελματικής και καλλιτεχνικής εκπαίδευσης.

- μαθήματα αλφαριθμητισμού και εκμάθησης της ιταλικής γλώσσας για αλλοδαπούς ενήλικες με στόχο την απόκτηση τίτλου που πιστοποιεί την απόκτηση επιπέδου γνώσης της ιταλικής γλώσσας όχι χαμηλότερο από το επίπεδο A2 του CEFR (παρέχεται από το CRIA).
- Υπάρχει επίσης ένα επιπλέον μάθημα για την απόκτηση βασικών δεξιοτήτων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για όσους δεν έχουν απολυτήριο δημοτικού.

Στην Κύπρο υπάρχουν αρκετοί ενεργοί δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς που προσφέρουν μαθήματα για ενήλικες.

Στο δημόσιο τομέα ορισμένοι οργανισμοί περιλαμβάνουν:

- Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων - <http://www.moec.gov.cy/epimorfotika/en/index.html>
- Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης (SIFE) - http://www.moec.gov.cy/en/state_institutes.html
- ΑνΑΔ- Αρχή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού https://www.cea.org.cy/en/we_qualify/anad
- Πολυδύναμο Δημοτικό Κέντρο Λευκωσίας- Δήμος Λευκωσίας - Πολυδύναμο Δημοτικό Κέντρο (nicosia.org.cy)

Στον ιδιωτικό τομέα, ορισμένοι οργανισμοί περιλαμβάνουν:

- Emphasys Centre - <https://emphasyscentre.com/>
- Agapi Fundraiser <https://agapi.org.cy/>

Τα Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων δεν παρέχουν κανένα είδος χρηματοδότησης για τα άτομα που παρακολουθούν, εκτός από τα δωρεάν μαθήματα ελληνικής και τουρκικής γλώσσας που μπορούν να παρακολουθήσουν τόσο οι Τουρκοκύπριοι όσο και οι Ελληνοκύπριοι. Ωστόσο, το Κρατικό Ίδρυμα Επιμόρφωσης παρέχει κάποιο είδος χρηματοδότησης. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, το κρατικό ίδρυμα μετεκπαίδευσης δέχεται τόσο μαθητές όσο και άτομα άνω των 18 ετών. Οι μαθητές και οι ενήλικες, ειδικά όσοι έχουν επιδόματα, έχουν ήδη μεγάλη έκπτωση στα δίδακτρα. Υπάρχουν επίσης πλήρεις ή μερικές υποτροφίες για μαθητές που αδυνατούν οικονομικά να αντέξουν τα δίδακτρα 250-400 ευρώ ετησίως. Παιδιά που προέρχονται από 5μελή οικογένεια ή ανήκουν σε μεγάλες οικογένειες έχουν έκπτωση 50% στις αμοιβές τους. Τέλος, εάν 2 παιδιά παρακολουθούν ήδη κάποια μαθήματα, το τρίτο μπορεί να παρακολουθήσει οποιοδήποτε μάθημα δωρεάν.

ΑνΑΔ- Όλα τα προγράμματα που χρηματοδοτούνται από την ΑνΑΔ χρηματοδοτούνται πλήρως για ανέργους. Στο τέλος των μαθημάτων ή των σεμιναρίων δίνουν εξετάσεις και αν περάσουν τους δίνεται βεβαίωση αναγνώρισης της ΑνΑΔ.

Η Αγάπη και η Emphasys, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, παρέχουν δωρεάν εκπαίδευση σε ευάλωτες ομάδες (μετανάστες, αιτούντες άσυλο κ.λπ.) επομένως δεν παρέχουν χρηματοδότηση. Όσον αφορά το Emphasys, στο τέλος των μαθημάτων κατάρτισης δίνεται στους ανθρώπους ένα πιστοποιητικό.

Στην **Ισπανία**, υπάρχουν Πιστοποιητικά Επαγγελματισμού, τα οποία είναι ένα όργανο που πιστοποιεί, στον τομέα της εργασίας, το σύνολο των επαγγελματικών ικανοτήτων που πρέπει να διαθέτει ένα άτομο για την ανάπτυξη μιας εργασιακής δραστηριότητας που προσδιορίζεται στην αγορά εργασίας.

Τα Πιστοποιητικά Επαγγελματισμού αποτελούν μέρος του Εθνικού Συστήματος Προσόντων και Επαγγελματικής Κατάρτισης, επομένως αναγνωρίζονται από το Υπουργείο Παιδείας μέσω της επικύρωσης ενοτήτων που αντιστοιχούν στους τίτλους Επαγγελματικής Κατάρτισης.

Κάθε Πιστοποιητικό διαρθρώνεται σε 3 επίπεδα προσόντων (επίπεδο 1 (χωρίς ακαδημαϊκές ή επαγγελματικές απαιτήσεις), επίπεδο 2 (πτυχίο υποχρεωτικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή πιστοποιητικό επαγγελματισμού επιπέδου 1 της ίδιας επαγγελματικής οικογένειας) και επίπεδο 3 (πτυχίο ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή επίπεδο 2 πιστοποιητικό της ίδιας επαγγελματικής οικογένειας)). Κάθε ένα από αυτά τα επίπεδα εξαρτάται από τον βαθμό ευθύνης, την αυτονομία και την πολυπλοκότητα της γνώσης που θα εφαρμοστεί, στην ανάπτυξη εργασιακών δραστηριοτήτων.

Στην **Ιρλανδία**, η πρωτοβουλία Back to Education (BTEI) στοχεύει στην καταπολέμηση του χαμηλού μορφωτικού επιπέδου του ενήλικου πληθυσμού. Προσφέρει μια σειρά από ευέλικτες επιλογές εκπαίδευσης και κατάρτισης μερικής απασχόλησης και απευθύνεται σε ενήλικες που δεν έχουν ολοκληρώσει την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και που επιθυμούν να επιστρέψουν στην εκπαίδευση. Η πρωτοβουλία προσφέρει επίσημα και μη τυπικά μαθήματα που περιλαμβάνουν, για παράδειγμα, μαθήματα Junior and Leaving Certificate (ISCED 3), μαθήματα βασικών δεξιοτήτων και ένα ευρύ φάσμα ενοτήτων και προγραμμάτων που αναγνωρίζονται από το Συμβούλιο Βραβείων Περαιτέρω Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (FETAC).

Στην **Ολλανδία**, η γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση ενηλίκων (VAVO) αποτελείται από προγράμματα κατώτερης και ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μερικής απασχόλησης για ενήλικες που εγκατέλειψαν το εκπαιδευτικό σύστημα χωρίς κανένα προσόν. Τα προγράμματα που προσφέρονται στο πλαίσιο του VAVO αντιστοιχούν στην προ-επαγγελματική δευτεροβάθμια εκπαίδευση (VMBO, ISCED 2), στη γενική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 2 και 3) και στην προπανεπιστημιακή εκπαίδευση (ISCED 2 και 3).

Τα μαθήματα EFA στην **Πορτογαλία** απευθύνονται σε άτομα άνω των 18 ετών που δεν έχουν φτάσει στο ανώτερο γυμνάσιο. Στόχος αυτών των μαθημάτων είναι η ανύψωση του επιπέδου προσόντων του ενήλικου πληθυσμού, προσφέροντας του προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης σε συνδυασμό με τη διαπίστευση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης. Τα μαθήματα οδηγούν σε γενικό πιστοποιητικό εκπαίδευσης τεσσάρων βαθμίδων (πρωτοβάθμια, κατώτερη δευτεροβάθμια, ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και αυτά που αντιστοιχούν στις τάξεις 4, 6, 9 και 12 αντίστοιχα), καθώς και σε επαγγελματικά προσόντα σε τρία διαφορετικά επίπεδα. Τα μαθήματα EFA αντιστοιχούν στα επίπεδα του εθνικού πλαισίου προσόντων.

Βέλτιστες πρακτικές και πολιτικές σχετικά με το χρονοδιάγραμμα της μάθησης

Παραδοσιακά, η διδασκαλία έχει δομηθεί με γραμμικό ή διαδοχικό τρόπο, με βάση την ιδέα ότι πρέπει να παραδίδεται στον ίδιο χρόνο και τόπο, με τον εκπαιδευόμενο να είναι υποχρεωμένος να παρακολουθεί την τάξη και να μαθαίνει με γραμμικό ή διαδοχικό τρόπο. Ωστόσο, η αρχή της ευελιξίας υπαγορεύει μια στροφή προς τη σπονδυλοποίηση και την ενοποίηση, με θετικά αποτελέσματα για τις επιλογές μάθησης, τη δυνατότητα διαχείρισης της μαθησιακής προσπάθειας και την εξατομίκευση του μαθησιακού ρυθμού.

Πολλές από τις χώρες στη μεταβατική φάση, οι οποίες περνούν από τη γραμμική στην σπονδυλωτή παράδοση της επίσημης ΕΝΡΑ, αναφέρουν την ύπαρξη μιας μικτής, γραμμικής και σπονδυλωτής μεθόδου διδασκαλίας (Βέλγιο [οι τρεις κοινότητες], **Βουλγαρία, Δανία, Εσθονία, Ιρλανδία, Λετονία, Λιθουανία, Μάλτα, Αυστρία, Πολωνία** [ιδιαίτερα στην επαγγελματική κατάρτιση], **Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβενία, Φινλανδία** [από το 1994], **Σουηδία, Ισλανδία, Λιχτενστάιν και Νορβηγία**).

Η **Ισπανία** έχει μακρά παράδοση στην σπονδυλωτή οργάνωση της διδασκαλίας της ΕΝΡΑ στα υποχρεωτικά εκπαιδευτικά στάδια, ενώ διατηρεί μια γραμμική δομή στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ενηλίκων. Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ενηλίκων έχει αναπτυχθεί ένα σπονδυλωτό σύστημα. Το περιεχόμενο οργανώνεται σε τρεις γνωστικούς τομείς με αρθρωτή δομή (Επικοινωνία, Κοινωνικές Σπουδές και Επιστήμη και Τεχνολογία). Ο αριθμός των ενότητων και η οργάνωσή τους ποικίλλει ανάλογα με τις Αυτόνομες Κοινότητες. Η πρόσβαση σε αυτές τις ενότητες είναι ευέλικτη και οι μαθητές μπορούν να εγγραφούν σε αυτό που ταιριάζει καλύτερα στις ανάγκες τους και στην προηγούμενη μάθησή τους. Για να αποκτήσουν πρόσβαση στην πρώτη ενότητα, οι μαθητές πρέπει να αποδείξουν ότι έχουν ολοκληρώσει το έκτο έτος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ή ισοδύναμο επίπεδο ή ότι έχουν περάσει το επίπεδο δύο της αρχικής εκπαίδευσης ενηλίκων. Μια άλλη μορφή πρόσβασης σε οποιοδήποτε επίπεδο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για ενήλικες είναι η επίδειξη των απαραίτητων γνώσεων μέσω μιας αρχικής αξιολόγησης. Η επαγγελματική κατάρτιση (μέτρια και ανώτερη) οργανώνεται επίσης σε ενότητες και οι ενήλικες μπορούν να επιλέξουν να εγγραφούν μόνο σε εκείνες τις ενότητες που αποτελούν μέρος ενός προγράμματος επαγγελματικής κατάρτισης.

Στο **Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρεια Ιρλανδία)**, όπου η δομή των μαθημάτων εξαρτάται από τους όρους που θέτει ο φορέας ανάθεσης, έχει υιοθετηθεί μια σπονδυλωτή δομή για ορισμένα από τα προσόντα που είναι διαθέσιμα σε ενήλικες εκπαιδευόμενους, όπως Α- επίπεδα (τον Σεπτέμβριο του 2000), και οι υποψήφιοι μπορούν πλέον να εξεταστούν σε διαφορετικές ενότητες καθώς προχωρούν στο μάθημα, αντί να εξετάζονται μόνο μία φορά στο τέλος του μαθήματος.

Καλές πρακτικές και πολιτικές για την εξατομικευμένη μάθηση

Τα εξατομικευμένα, "κατά παραγγελία" μαθήματα είναι η τελευταία εξέλιξη στην ευελιξία. Η μάθηση μπορεί να κατευθυνθεί από τον εκπαιδευόμενο ή από έναν δάσκαλο που παρέχει εξατομικευμένη ή/και ομαδική υποστήριξη. Ανεξάρτητα από την επιλεγμένη μέθοδο, ο εκπαιδευόμενος μπορεί να λάβει βοήθεια αυτοπροσώπως, μέσω αλληλογραφίας ή/και μέσω Διαδικτύου.

Η **Εσθονία** και η **Σλοβενία** διαθέτουν ατομικά σχέδια κατάρτισης για ενήλικες με ειδικές μαθησιακές ανάγκες.

Στη **Γαλλία**, το δίκτυο των Personalized Training Workshops (APP) προσφέρει εξατομικευμένα, εξατομικευμένα προγράμματα εκμάθησης για ενήλικες, συνήθως σε ομάδες.

Η **Ιταλία**, η **Ουγγαρία**, η **Πορτογαλία** και η **Σουηδία** αναφέρουν επίσης ατομικά σχέδια μάθησης.

Βέλτιστες πρακτικές και πολιτικές για την ανεξάρτητη μάθηση

Η γνώση δεν περιορίζεται πλέον στα παραδοσιακά ιδρύματα εκπαίδευσης και κατάρτισης. Η ανεξάρτητη μάθηση, η οποία επιτρέπει στον τόπο, τον χρόνο, τη διάρκεια, το περιεχόμενο και την ένταση της μάθησης να προσαρμόζεται στις ατομικές ανάγκες, θεωρείται ως η κατάλληλη απάντηση στις απαιτήσεις των ενηλίκων για ευελιξία. Μπορεί να οργανωθεί από ένα ίδρυμα ή να δομηθεί ώστε να παραδοθεί εξ αποστάσεως, μέσω αλληλογραφίας ή μέσω Διαδικτύου. Θα πρέπει να εξεταστεί εάν αυτό είναι κατάλληλο είδος μάθησης, ειδικά στην περίπτωση ενηλίκων με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και προσόντων, καθώς χωρίς την υποστήριξη της ομάδας της τάξης και την τακτική επαφή με έναν δάσκαλο, τα οφέλη της μάθησης και η εμπλοκή τους στη μάθηση μπορεί να μειωθεί. Ωστόσο, με την τακτική βοήθεια ενός καθηγητή ή μέντορα αυτοπροσώπως, ή μέσω τηλεφώνου ή e-mail, αυτό το είδος μάθησης γίνεται μια καλή επιλογή για όσους δεν έχουν πολύ χρόνο να μάθουν.

Στο **Βέλγιο** (Γαλλικές και Φλαμανδικές Κοινότητες), η ατομική καθοδηγούμενη μάθηση παρέχει προετοιμασία για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και τις εισαγωγικές εξετάσεις για τη δημόσια διοίκηση.

Στην **Εσθονία**, τα σχολεία ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ενηλίκων προσφέρουν διάφορες ευέλικτες ευκαιρίες μάθησης, συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας να σπουδάσουν ως εξωτερικός μαθητής.

Στην **Ισπανία** υπάρχει ένας δημόσιος φορέας, το CIDEAD, ο οποίος παρέχει δευτεροβάθμια εκπαίδευση εξ αποστάσεως (ανεξάρτητη μάθηση) για όσους για οποιονδήποτε λόγο δεν μπορούν να συμμετάσχουν στην τακτική εκπαίδευση.

Στη **Φινλανδία**, το πλήρες πρόγραμμα σπουδών της γενικής ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μπορεί να παρακολουθηθεί εξ αποστάσεως, αλλά οι μαθητές γενικά προτιμούν να συνδυάζουν εκπαίδευση εξ αποστάσεως και πρόσωπο με πρόσωπο.

Καλές πρακτικές και πολιτικές προγραμματισμού χρόνου

Για να καλύψουν τις ανάγκες των ενηλίκων εκπαιδευομένων, οι εκπαιδευτικές προσφορές πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους χρονικούς περιορισμούς που επηρεάζουν τους ενήλικες εκπαιδευόμενους. Όλες οι χώρες έχουν δημιουργήσει μια σειρά ρυθμίσεων προγραμματισμού που περιλαμβάνουν εκπαιδευτικές προσφορές μερικής απασχόλησης ημέρας, βράδυ και Σαββατοκύριακου, προσφορές που θα παραδοθούν στο χώρο εργασίας κατά τη διάρκεια ή εκτός των ωρών εργασίας και ευκαιρίες μάθησης που πρέπει να αξιοποιηθούν ανά πάσα στιγμή, οπουδήποτε μέσω της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, είτε μέσω αλληλογραφίας είτε, όλο και

περισσότερο, μέσω του Διαδικτύου. Οι εθνικές πληροφορίες δεν αναφέρουν εάν αυτές οι διατάξεις είναι ευρέως διαδεδομένες ή όχι.

Για παράδειγμα, στη Γαλλική Κοινότητα του Βελγίου, όπου η βασική νομοθεσία υποστηρίζει «σημαντική ευελιξία χρόνου», προσφέρεται «εκπαίδευση για κοινωνική ανάπτυξη» κατά τη διάρκεια της ημέρας, το βράδυ και τα Σαββατοκύριακα (Σάββατο).

Βέλτιστες πρακτικές και πολιτικές σχετικά με τη μεθοδολογία

Οι κοινωνικές αλλαγές απαιτούν ανάλογες αλλαγές στις προσεγγίσεις διδασκαλίας-μάθησης και, στην πραγματικότητα, υπάρχει μια μετάβαση από ένα μοντέλο που επικεντρώνεται στην πλευρά της προσφοράς της διδασκαλίας σε ένα μοντέλο που βασίζεται στην πλευρά της ζήτησης της μάθησης, όπου ο μαθητής είναι το κέντρο της εκπαιδευτικής δραστηριότητας. Υπάρχει ανάγκη για μεθόδους διδασκαλίας που αναγνωρίζουν την ωριμότητα των ενηλίκων, κάτι που συνεπάγεται μια πιο συμμετρική παιδαγωγική, όπου ο ενήλικας είναι ο βασικός παράγοντας στη μάθηση. Οι ενήλικες μαθαίνουν καλύτερα όταν μπορούν να επιλέξουν πού και πότε θα μάθουν, πότε μπορούν να αξιοποιήσουν τις προηγούμενες εμπειρίες τους για να σημειώσουν πρόοδο, πότε τα θέματα και τα ζητήματα που εξετάζονται είναι «πραγματικά» για αυτούς και πότε μπορούν να εφαρμόσουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες που έχουν αποκτήσει, προσωπικό και επαγγελματικό πλαίσιο. Επιπλέον, θέλουν να μπορούν να επωφελούνται από μαθησιακά βοηθήματα, όπως καθοδήγηση, πόρους αλφαριθμητισμού, βοηθητική τεχνολογία και δεξιότητες μελέτης όταν χρειάζεται. Δύο κύριες τάσεις μπορούν να διακριθούν στις μεθόδους διδασκαλίας που χρησιμοποιούνται στην επίσημη ΕΝΠΑ.

Τουλάχιστον το ένα τρίτο των χωρών αναφέρει ότι οι επίσημοι πάροχοι ΕΝΠΑ χρησιμοποιούν τις ίδιες μεθόδους διδασκαλίας με τα κανονικά σχολεία, κάτι που φαίνεται να δείχνει, σύμφωνα με τη γερμανόφωνη κοινότητα του **Βελγίου**, ότι «σε πολλές περιπτώσεις πρόκειται για αρκετά παραδοσιακές μεθόδους διδασκαλίας».

Η **Λιθουανία** δηλώνει ότι «η επίσημη εκπαίδευση δεν είναι αρκετά ευέλικτη και δεν κατανοεί πάντα τις ανάγκες των ενηλίκων». Δεδομένου ότι το επίσημο ANFE παρέχεται συνήθως σε κανονικά εκπαιδευτικά ιδρύματα και γενικά ακολουθεί το κανονικό πρόγραμμα σπουδών, είναι πολύ εύκολο για τους εκπαιδευτικούς να εμπλακούν σε ό,τι θα ήταν **σχολείο** και όχι εκπαίδευση ενηλίκων, και μπορεί συνειδητά ή ασυνειδητά να αναπτύξουν μεθόδους διδασκαλίας εστιασμένες στη μάθηση και όχι στους μαθητές. Αυτό συμβαίνει ακριβώς όταν οι εκπαιδευτικοί δεν έχουν λάβει αρχική ή συνεχή κατάρτιση στις μεθοδολογίες που χρησιμοποιούνται στον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων. Από την άλλη πλευρά, τουλάχιστον τα δύο τρίτα των χωρών αναφέρουν ότι οι μέθοδοι διδασκαλίας που χρησιμοποιούνται στο επίσημο ANFE καθορίζονται από τις ανάγκες των ενηλίκων μαθητών. Από την άλλη πλευρά, τουλάχιστον τα δύο τρίτα των χωρών αναφέρουν ότι οι μέθοδοι διδασκαλίας που χρησιμοποιούνται στην επίσημη NFE καθορίζονται από τις ανάγκες των ενηλίκων μαθητών. Οι μεθοδολογίες διδασκαλίας-μάθησης που χρησιμοποιούνται σε επίσημες NFE που αναφέρονται ως "κατάλληλες για ενήλικες" περιλαμβάνουν συμμετοχικές προσεγγίσεις, συμπεριλαμβανομένων περιπτώσιολογικών μελετών, παιχνιδιών ρόλων και συλλόγων μελέτης,

εξατομικευμένη διδασκαλία και μάθηση, διδασκαλία και μάθηση χρησιμοποιώντας πόρους πολυμέσων και μικτή μάθηση (διάφορες προσεγγίσεις).

Βέλτιστες πρακτικές και πολιτικές eLearning

Οι ΤΠΕ μπορούν να διευκολύνουν την πρόσβαση σε ευκαιρίες μάθησης για ενήλικες. Το πρόγραμμα eLearning της Επιτροπής στοχεύει στην αποτελεσματική ενσωμάτωση των ΤΠΕ στα ευρωπαϊκά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης (2004-2006). Αυτό το πρόγραμμα είναι ένα περαιτέρω βήμα προς την υλοποίηση του οράματος της τεχνολογίας στην υπηρεσία της δια βίου μάθησης. Η Επιτροπή παρουσίασε ένα νέο στρατηγικό πλαίσιο: i2010: Ευρωπαϊκή Κοινωνία της Πληροφορίας για την ανάπτυξη και την απασχόληση, για την προώθηση μιας ανοιχτής και ανταγωνιστικής ψηφιακής οικονομίας και την έμφαση στις ΤΠΕ ως μοχλό κοινωνικής ένταξης και ποιότητας ζωής. Πολλές χώρες αναφέρουν τις ΤΠΕ ως μάθημα και ως μεθοδολογία διδασκαλίας, αλλά δεν είναι δυνατό να διακριθεί το επίπεδο διείσδυσης και χρήσης τους. Με βάση την εμπειρία, είναι πιθανώς ακριβές να πούμε ότι η χρήση ποικίλλει σημαντικά ανάλογα με την ποσότητα και την ποιότητα και, φυσικά, την πρόσβαση στην τεχνολογία. Η ηλεκτρονική μάθηση ως πηγή ΤΠΕ για την υποστήριξη της διδασκαλίας και της μάθησης είναι παρούσα, σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό, στις περισσότερες από τις χώρες της μελέτης.

Για παράδειγμα, στην **Πορτογαλία**, το Υπουργείο Παιδείας, σε συνεργασία με το Υπουργείο Άμυνας και μέσω του Navy Center for Distance Learning, διευκολύνει τις ευκαιρίες ηλεκτρονικής μάθησης για ενήλικες που είναι εγγεγραμμένοι σε περιοδικά μαθήματα εκπαίδευσης. Σε αυτό το πλαίσιο, το Υπουργείο Παιδείας υποστηρίζει το έργο eLearning σε διάφορα μαθήματα, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης ενηλίκων σε ορισμένα κέντρα στις Αζόρες.

Στη **Φινλανδία**, τα γενικά σχολεία ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για ενήλικες κατέχουν εξέχουσα θέση στην ανάπτυξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, με αποτέλεσμα η διδασκαλία σε αυτό το επίπεδο εκπαίδευσης να οργανώνεται, εν όλω ή εν μέρει, με πρόσωπο με πρόσωπο ή εξ αποστάσεως, λειτουργία μέσω ΤΠΕ.

Καλές πρακτικές και πολιτικές στη μη τυπική εκπαίδευση ενηλίκων

Στη Δανία δεν υπάρχει σαφής διάκριση μεταξύ των μεθόδων διδασκαλίας που χρησιμοποιούνται στην επίσημη και στη μη τυπική εκπαίδευση. Και στις δύο περιπτώσεις, ένα από τα κύρια στοιχεία της διδασκαλίας είναι το υψηλό επίπεδο συμμετοχής από την πλευρά των μαθητών/ενηλίκων, αν και αυτή η προσέγγιση μπορεί να είναι ακόμη πιο διαδεδομένη στις μη τυπικές ΝΦΕ. Τα κριτήρια που πρέπει να πληροί ένα ανεξάρτητο εκπαιδευτικό ίδρυμα για να λάβει δημόσιους πόρους σχετίζονται με τη «λαϊκή διαφώτιση», βασισμένη στις αρχές της καθολικής πρόσβασης, της ελεύθερης επιλογής θεμάτων και της ελεύθερης επιλογής των εκπαιδευτικών.

Η μετάδοση της εκπαίδευσης μέσω του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης είναι παρούσα στην **Ιρλανδία** (για τον αλφαριθμητισμό) και τη **Μάλτα**.

Στη **Σλοβενία**, οι κύκλοι μελέτης (με μέντορα και ηγέτη) και οι προσεγγίσεις μεικτής μάθησης πιστεύεται ότι προσφέρουν πιο κατάλληλες μεθόδους διδασκαλίας-μάθησης για ενήλικες. Γενικά, τα μαθησιακά θέματα στους κύκλους μελέτης προκύπτουν από το άμεσο περιβάλλον στο οποίο βρίσκονται, εκπληρώνοντας έτσι την προϋπόθεση ότι η εκπαίδευση ενηλίκων είναι πιο αποτελεσματική όταν μπορεί να εφαρμοστεί στη ζωή τους.

Στην **Ισπανία**, το έργο Aulas Mentor, το οποίο διαχειρίζεται το Εθνικό Κέντρο Εκπαιδευτικής Πληροφόρησης και Επικοινωνίας, προσφέρει ανοιχτή, δωρεάν και εξ αποστάσεως εκπαίδευση μέσω Διαδικτύου. Έχει σχεδιαστεί ως ένα ανοιχτό σύστημα κατάρτισης, που αποτελείται από διαφορετικά μαθήματα που απευθύνονται σε άτομα που ενδιαφέρονται να βελτιώσουν το πολιτιστικό τους επίπεδο, να προετοιμαστούν για την αγορά εργασίας ή να ενημερώσουν τις δεξιότητές τους, ανεξάρτητα από το προηγούμενο επίπεδο προσόντων ή εκπαίδευσής τους. Οι μαθητές είναι ελεύθεροι να επιλέξουν το μάθημα, το χρονοδιάγραμμα, τον ρυθμό μάθησης και την τοποθεσία του μαθήματος (το σπίτι τους ή τις τάξεις του Mentor).

Στο **Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρεια Ιρλανδία)** το Learn Direct λειτουργεί ένα δίκτυο με περισσότερα από 2.000 κέντρα ηλεκτρονικής μάθησης που παρέχουν πρόσβαση σε μια σειρά ευκαιριών ηλεκτρονικής μάθησης μέσω περισσότερων από 550 διαφορετικών μαθημάτων που καλύπτουν πολλαπλά θέματα, συμπεριλαμβανομένης της διαχείρισης και της διοίκησης, IT, δεξιότητες ζωής και γλώσσες σε όλα τα επίπεδα. Πάνω από το 75% των μαθημάτων είναι διαθέσιμα μέσω του Διαδικτύου, επιτρέποντας στους ανθρώπους να μαθαίνουν οπουδήποτε έχουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο (στο σπίτι, στο χώρο εργασίας τους ή σε ένα κέντρο εκμάθησης απευθείας).

Στη Φλαμανδική Κοινότητα του Βελγίου, τα μαθήματα που βασίζονται στο Διαδίκτυο για ενήλικες επικεντρώνονται στη γλωσσική εκπαίδευση. Τα γλωσσικά κέντρα των φλαμανδικών πανεπιστημίων έχουν δημιουργήσει περισσότερα από 3.000 πολυμέσα και διαδραστικά μαθήματα που βασίζονται εξ ολοκλήρου στο Διαδίκτυο και τα έχουν οργανώσει σε προγράμματα που είναι εύκολα προσβάσιμα μέσω των διάφορων συστημάτων διαχείρισης μάθησης. Η φλαμανδική κυβέρνηση έχει επίσης ξεκινήσει ένα έργο για την υποστήριξη της μικτής μάθησης στα Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων.

Καλές πρακτικές και πολιτικές για την αναγνώριση και τη διαπίστευση προηγούμενης μη τυπικής και άτυπης μάθησης ενηλίκων.

Η αναγνώριση και η πιστοποίηση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης είναι ένας από τους πέντε τομείς προτεραιότητας του Σχεδίου Δράσης για την Εκπαίδευση Ενηλίκων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2007). Σε γενικές γραμμές, σχεδόν όλες οι ευρωπαϊκές χώρες αναπτύσσουν επί του παρόντος ένα σύστημα διαπίστευσης της μη τυπικής και άτυπης μάθησης ή επεκτείνουν το υφιστάμενό τους. Αυτή η διαδικασία συμβαδίζει με κινήσεις προς τα Εθνικά Πλαίσια Προσόντων με βάση τα μαθησιακά αποτελέσματα. Ωστόσο, οι περισσότερες χώρες δυσκολεύονται να αντιμετωπίσουν την

υπεροχή της τυπικής εκπαίδευσης που παρέχεται στα παραδοσιακά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα, καθώς αυτός ο τύπος εκπαίδευσης θεωρείται συχνά ως το μόνο έγκυρο μέσο απόκτησης των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων που απαιτούνται για εθνικά σχετικά προσόντα όπως το απολυτήριο της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Παρά τα εμπόδια αυτά, πολλές χώρες έχουν ήδη αναπτύξει, τουλάχιστον σε κάποιο βαθμό, διαδικασίες που περιλαμβάνουν ορισμένα στοιχεία διαπίστευσης της μη τυπικής και άτυπης μάθησης σε σχέση με τα τυπικά προσόντα.

Μερικές φορές η διαδικασία αναγνώρισης και πιστοποίησης προηγούμενης μη τυπικής και άτυπης μάθησης λαμβάνει χώρα στο σημείο εισόδου σε προγράμματα επίσημης εκπαίδευσης ή κατάρτισης. Μια τέτοια διαδικασία αναγνώρισης επιτρέπει μερικές φορές σε ενήλικες εκπαιδευόμενους να έχουν πρόσβαση σε προγράμματα ακόμα κι αν δεν πληρούν τις παραδοσιακές απαιτήσεις προσόντων για εισαγωγή.

Στη **Φινλανδία**, η νομοθεσία αναγνωρίζει το δικαίωμα των μαθητών να υποβάλουν αίτηση για προγράμματα ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ακόμη και αν δεν πληρούν τις συνήθεις προϋποθέσεις εισαγωγής (δηλαδή κατοχή απολυτηρίου κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης). Σε αυτές τις περιπτώσεις, η εισαγωγή πραγματοποιείται με βάση την επικύρωση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης.

Γενικά, τα σχολεία ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με επαγγελματικό προσανατολισμό δέχονται μεγαλύτερο αριθμό υποψηφίων χωρίς τα τυπικά προσόντα εισαγωγής σε σχέση με τα γενικά (ακαδημαϊκά) σχολεία ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η αρχική αξιολόγηση των υποψηφίων μαθητών, λαμβάνοντας υπόψη όλη την προηγούμενη μάθηση, μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί για να εξασφαλιστεί η σωστή τοποθέτησή τους σε προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Στη **Δανία**, η επαγγελματική εκπαίδευση ενηλίκων (GVU), που οδηγεί σε προσόντα ισοδύναμα με αυτά που χορηγούνται σε νέους στο σύστημα αρχικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, έχει ως σημείο εκκίνησης την αξιολόγηση της προηγούμενης εμπειρίας και δεξιοτήτων των υποψηφίων. Ο στόχος αυτής της αρχικής αξιολόγησης, γνωστής ως «αξιολόγηση ικανοτήτων», είναι να προσδιορίσει το επίπεδο κάθε συμμετέχοντα, λαμβάνοντας υπόψη την προηγούμενη επίσημη, μη τυπική και άτυπη μάθηση. Βάσει αυτής της αξιολόγησης, αναπτύσσεται ένα εξατομικευμένο σχέδιο μελέτης, το οποίο εντοπίζει τα κενά που πρέπει να καλύψει ο συμμετέχων πριν δώσει το τελικό τεστ ή την εξέταση. Παράλληλα, εκπονείται μια «αξιολόγηση ικανοτήτων», η οποία εντοπίζει τα στοιχεία του προγράμματος σπουδών επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης που έχει ήδη κατακτήσει ο συμμετέχων.

Στην **Ισπανία**, στο πλαίσιο της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ενηλίκων, οι ισχύοντες κανονισμοί απαιτούν την αρχική αξιολόγηση του μαθητή προκειμένου να προχωρήσει στον προσανατολισμό και την ανάθεσή του. Κάθε Αυτόνομη Κοινότητα καθορίζει τις προϋποθέσεις για αυτήν την αρχική αξιολόγηση και, σε ορισμένες από αυτές, οι ειδικοί κανονισμοί λαμβάνουν υπόψη τα αποτελέσματα της μη τυπικής και άτυπης μάθησης.

Σε ορισμένες χώρες (**Βέλγιο, Τσεχία, Δανία, Εσθονία, Ισπανία, Λετονία, Αυστρία, Πολωνία, Φινλανδία και Νορβηγία**), οι μαθητές μπορούν να δώσουν εξετάσεις που οδηγούν στην απόκτηση τυπικών προσόντων χωρίς να έχουν συμμετάσχει προηγουμένως σε πρόγραμμα εκπαίδευσης ή κατάρτισης και μπορούν να λάβουν απευθείας εξετάσεις σε ένα ή περισσότερα μαθήματα (ενότητες) ή σε ολόκληρο το πρόγραμμα.

Στη **Γαλλική Κοινότητα του Βελγίου**, τα τυπικά προσόντα μπορούν να αποκτηθούν είτε με τη συμμετοχή στα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης είτε μέσω εξετάσεων που διοργανώνονται από τα δικαστήρια αξιολόγησης της Γαλλικής Κοινότητας (Jurys de la Communauté française). Οι φορείς αυτοί εκδίδουν σημαντικό αριθμό πιστοποιητικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την ίδια νομική αξία με αυτά που εκδίδονται από εκπαιδευτικά ιδρύματα. Αυτό το σύστημα είναι ένας εναλλακτικός τρόπος απόκτησης τυπικού τίτλου σπουδών. Οι εξετάσεις αυτές απευθύνονται κυρίως σε αυτοδίδακτους και σε όσους δεν μπορούν να ακολουθήσουν την παραδοσιακή τυπική εκπαίδευση. Παρόμοιο σύστημα έχει και η Φλαμανδική Κοινότητα του Βελγίου.

Στην **Τσεχική Δημοκρατία**, ο νόμος για την εκπαίδευση του 2004 καθιέρωσε τη δυνατότητα συμμετοχής σε εξετάσεις ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε επιμέρους μαθήματα (ή άλλα συγκεκριμένα μέρη των προγραμμάτων) χωρίς να έχετε παρακολουθήσει προηγουμένως μαθήματα. Επίσης, υπάρχει η δυνατότητα να καθίσετε σε διάφορα μέρη της τελικής εξέτασης της ανώτερης δευτεροβάθμιας ή μεταδευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (maturitní zkouška, záněrečná zkouška ή absolutorium). Επιπλέον, ο νόμος του 2006 για την επαλήθευση και τη διαπίστευση των αποτελεσμάτων της μετα-υποχρεωτικής εκπαίδευσης εισήγαγε έναν νέο τύπο τυπικών προσόντων, τους λεγόμενους «μερικούς τίτλους σπουδών», οι οποίοι εκδίδονται μόνο στο σύστημα συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και μπορούν να αποκτηθούν είτε με την ανάληψη οργανωμένου προγράμματος διδασκαλίας ή με διαπίστευση προηγούμενης μάθησης.

Στη **Δανία**, η γενική εκπαίδευση ενηλίκων αποτελείται από μαθήματα ενός μαθήματος σε τρία διαφορετικά επίπεδα. Οι μαθητές που δεν έχουν παρακολουθήσει τέτοια μαθήματα μπορούν να δώσουν εξετάσεις στα θέματα της επιλογής τους μόνοι τους.

Στην **Εσθονία**, οι μαθητές μπορούν να ολοκληρώσουν τη βασική ή ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση δίνοντας εξωτερικές εξετάσεις και δικαιούνται καθοδήγηση κατά την προετοιμασία τους.

Στην **Ισπανία**, ο νόμος για την εκπαίδευση του 2006 ορίζει ότι οι εκπαιδευτικές διοικήσεις μπορούν να διοργανώνουν εξετάσεις για άτομα ηλικίας 18 ετών και άνω για να τους επιτρέψουν να αποκτήσουν το πιστοποιητικό ολοκλήρωσης της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Graduado en Educación Secundaria Obligatoria). Ομοίως, ο Νόμος ορίζει ότι οι εκπαιδευτικές διοικήσεις πρέπει να διοργανώνουν περιοδικά τεστ για άτομα ηλικίας 20 ετών και άνω, ώστε να μπορούν να αποκτήσουν απευθείας το πιστοποιητικό ολοκλήρωσης της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Bachiller). Το ίδιο ισχύει και για την επαγγελματική κατάρτιση: οι μαθητές που έχουν συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας τους μπορούν να συμμετάσχουν

απευθείας στις εξετάσεις που οδηγούν στο δίπλωμα του Τεχνικού (επαγγελματική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση) και όσοι είναι 20 ετών μπορούν να συμμετάσχουν στις εξετάσεις που οδηγούν στο δίπλωμα του Ανώτερου Τεχνικού. Επιπλέον, από το 2009, άτομα με συγκεκριμένη επαγγελματική εμπειρία μπορούν να υποβάλουν αίτηση για την αξιολόγηση των ικανοτήτων τους σε σχέση με τις διάφορες ενότητες του Εθνικού Καταλόγου Επαγγελματικών Προσόντων. Οι μονάδες που αποκτώνται με αυτόν τον τρόπο μετρούν για την απόκτηση πλήρους επαγγελματικού προσόντος.

Στη **Λετονία**, ο νόμος για την επαγγελματική κατάρτιση του 2011 κατέστησε δυνατή την απόκτηση συνήθων επαγγελματικών προσόντων με επιτυχία σε εξετάσεις, χωρίς να χρειάζεται να έχει ολοκληρωθεί προηγουμένως το αντίστοιχο πρόγραμμα εκπαίδευσης/κατάρτισης.

Στην **Αυστρία**, τα άτομα που εργάζονται σε θέση παρόμοια με αυτή του μαθητευόμενου σε ένα συγκεκριμένο επάγγελμα επιτρέπεται να συμμετάσχουν σε εξετάσεις διαπίστευσης μαθητείας (Lehrabschlussprüfung) και έτσι να αποκτήσουν ένα επίσημο επαγγελματικό προσόν. Στην Πολωνία, άτομα άνω των 18 ετών που δεν συμμετέχουν σε κανένα πρόγραμμα, είτε μερικής είτε πλήρους απασχόλησης, μπορούν να υποβληθούν σε εξωτερικές εξετάσεις, η επιτυχία των οποίων ισοδυναμεί άμεσα με την ολοκλήρωση της πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Στη **Φινλανδία**, ο Νόμος για τις Εισαγωγικές Εξετάσεις στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση εξουσιοδοτεί τους διευθυντές σχολείων να δέχονται στις γενικές εξετάσεις απολυτηρίου της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ακόμη και εκείνους που δεν έχουν παρακολουθήσει το μάθημα. Στη Νορβηγία, οι ενήλικες μαθητές μπορούν να δώσουν μόνοι τους εξετάσεις κατώτερης και ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε διάφορα μαθήματα, χωρίς να χρειάζεται να έχουν παρακολουθήσει τα μαθήματα.

Εκτός από τα παραπάνω παραδείγματα, η **Αυστρία** έχει εφαρμόσει μια ειδική εισαγωγική εξέταση τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για ενήλικες (Berufssreifeprüfung) που περιλαμβάνει κάποια αναγνώριση της προηγούμενης μάθησης. Ειδικότερα, οι μαθητές μπορούν να εξαιρεθούν από ορισμένα μέρη της εξέτασης εάν μπορούν να επιδείξουν τις κατάλληλες ικανότητες. Στην Αυστρία, η ειδική εισαγωγική εξέταση τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για μισθωτούς ενήλικους φοιτητές (Berufssreifeprüfung) περιλαμβάνει τεστ στα Γερμανικά, τα Μαθηματικά, τις Σύγχρονες Ξένες Γλώσσες και μια κατεύθυνση σχετική με την εργασία που σχετίζεται με τον επαγγελματικό τομέα του υποψηφίου. Το δίπλωμα που αποκτάται μετά την επιτυχή επιτυχία αυτής της εξέτασης έχει την ίδια αξία με αυτό μιας κανονικής εισαγωγικής εξέτασης τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Reifeprüfung) που λαμβάνεται σε σχολεία ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της Αυστρίας, καθώς δίνει το δικαίωμα στον κάτοχο να σπουδάσει σε αυστριακό πανεπιστήμιο ή άλλο ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς οδηγεί στην ίδια βαθμίδα στη μισθολογική κλίμακα των δημοσίων υπαλλήλων. Οποιοσδήποτε έχει ολοκληρώσει πρόγραμμα μαθητείας ή μέση τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση, έχει παρακολουθήσει νοσηλευτική σχολή ή παραϊατρικό κέντρο, είναι τεχνίτης ή έχει περάσει τεστ επάρκειας (Befähigungsprüfung) δικαιούται να συμμετάσχει σε αυτήν την ειδική εξέταση.

Σε πολλές χώρες, οι γνώσεις, οι δεξιότητες και οι ικανότητες που απαιτούνται από τα επίσημα προγράμματα κατάρτισης μπορούν να αναγνωριστούν και να πιστοποιηθούν μέσω μεθόδων αξιολόγησης διαφορετικές από τις παραδοσιακές σχολικές εξετάσεις. Αυτά τα μοντέλα αξιολόγησης περιλαμβάνουν χαρτοφυλάκιο, επίδειξη, προσομοίωση και παρατήρηση. Η πρώτη μέθοδος είναι αρκετά διαδεδομένη στη **Γαλλία** και την **Πορτογαλία**, ενώ ένα παράδειγμα άλλου τύπου μεθόδου είναι τα προσόντα της **Φινλανδίας** με βάση τις ικανότητες.

Στη **Γαλλία**, όλα τα επαγγελματικά προσόντα μπορούν να αποκτηθούν μέσω μιας διαδικασίας επικύρωσης που ονομάζεται VAE (Validation des Acquis de l'Expérience). Αυτή η διαδικασία, που καθιερώθηκε το 2002 από τον νόμο περί κοινωνικού εκσυγχρονισμού, επιτρέπει στους ενήλικες μαθητές να επικυρώσουν τη μάθηση που αποκτήθηκε σε διαφορετικά πλαίσια (επαγγελματικές δραστηριότητες, φιλανθρωπικά έργα ή κοινωνικές, πολιτικές και πολιτιστικές δραστηριότητες) προκειμένου να αποκτήσουν ένα επίσημο προσόν. Η ελάχιστη περίοδος εμπειρίας που απαιτείται για την πρόσβαση στη διαδικασία VAE είναι τρία χρόνια. Η διαδικασία πιστοποίησης των μαθησιακών αποτελεσμάτων που σχετίζονται με τακτικά προγράμματα ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αποτελείται από διάφορα στάδια και χρησιμοποιεί, κυρίως, τη μέθοδο χαρτοφυλακίου. Το χαρτοφυλάκιο αποδεικτικών στοιχείων του αιτούντος αξιολογείται με βάση τις απαιτήσεις του συγκεκριμένου τίτλου που ζητείται. Η διαδικασία επικύρωσης μπορεί να οδηγήσει απευθείας στην έκδοση ενός πλήρους τίτλου ή μιας μερικής πιστοποίησης που καθορίζει τα στοιχεία που πρέπει να αποκτήσει ο υποψήφιος για να αποκτήσει το πλήρες προσόν. Εάν ο υποψήφιος αποτύχει να επιδείξει οποιαδήποτε σχετικά μαθησιακά αποτελέσματα, η διαδικασία δεν οδηγεί σε καμία πιστοποίηση.

Στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας «Νέες Ευκαιρίες», η **Πορτογαλία** έχει προωθήσει μια συστηματική προσέγγιση για την αναγνώριση και τη διαπίστευση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης (που ονομάζεται διαδικασία RVCC). Η διαδικασία αναγνώρισης μπορεί να οδηγήσει σε προσόντα βασικού επιπέδου (που αντιστοιχούν σε έξι ή εννέα χρόνια εκπαίδευσης), σε τίτλους δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (που αντιστοιχούν σε 12 χρόνια σχολικής εκπαίδευσης) ή σε επαγγελματικά προσόντα. Η διαδικασία αναγνώρισης πραγματοποιείται σύμφωνα με τα συγκεκριμένα Πρότυπα Βασικών Ικανοτήτων για κάθε προσόν. Για να έχουν πρόσβαση στη διαδικασία, οι υποψήφιοι πρέπει να είναι τουλάχιστον 18 ετών και να έχουν τουλάχιστον τριετή επαγγελματική εμπειρία. Κανονικά, όσοι πληρούν τις απαιτήσεις πρόσβασης προετοιμάζουν ένα χαρτοφυλάκιο ικανοτήτων που υποδεικνύουν τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις ικανότητές τους, το οποίο αξιολογείται από μια επιτροπή εξεταστών. Η διαδικασία αναγνώρισης μπορεί να οδηγήσει στην έκδοση πλήρους ή μερικού πτυχίου. Στην τελευταία περίπτωση, η αναγνώριση και η επικύρωση της προηγούμενης μάθησης μπορεί να ολοκληρωθεί με ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης ή κατάρτισης (π.χ. κύκλος μαθημάτων EFA ή σπονδυλωτή επαγγελματική κατάρτιση). Οι υποψήφιοι υποστηρίζονται από τις υπηρεσίες προσανατολισμού καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας.

Στη **Φινλανδία**, η πιστοποίηση της προηγούμενης μάθησης χρησιμοποιείται κυρίως σε προγράμματα κατάρτισης που βασίζονται σε ικανότητες. Τα προγράμματα αυτά μπορούν να είναι σε τρία επίπεδα: επαγγελματικά προσόντα ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης,

συμπληρωματικά επαγγελματικά προσόντα και εξειδικευμένα επαγγελματικά προσόντα. Το πρώτο αντιστοιχεί σε εκείνα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης για νέους. Για την απόκτησή τους, οι μαθητές πρέπει να αποδείξουν ότι κατέχουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες που απαιτούνται για την άσκηση του αντίστοιχου επαγγέλματος. Οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι μπορούν να επιδείξουν τις επαγγελματικές τους ικανότητες μέσω τεστ ικανοτήτων, ανεξάρτητα από το πώς και πού τις απέκτησαν (π.χ., οι υποψήφιοι μπορούν να λάβουν μέρος στις εξετάσεις κατά τη διάρκεια ή μετά την επίσημη εκπαίδευση ή χωρίς καμία επίσημη εκπαίδευση). Τα κριτήρια προσόντων καθορίζουν τις επαγγελματικές ικανότητες που πρέπει να επιδεικνύονται για την απόκτηση του τίτλου και καθορίζουν επίσης τα στοιχεία που συνιστούν το προσόν, καθώς και τις μεθόδους επαλήθευσης των επαγγελματικών ικανοτήτων (απόδειξη ικανοτήτων, παρατήρηση, συνεντεύξεις, ερωτηματολόγια, χαρτοφυλάκιο εργασίες ή άλλα έργα). Μέθοδοι αξιολόγησης όπως χαρτοφυλάκια, επίδειξη ικανοτήτων, προσομοιώσεις ή παρατηρήσεις (π.χ. μερικοί τίτλοι σπουδών στην Τσεχική Δημοκρατία) χρησιμοποιούνται συχνά στις διαδικασίες επικύρωσης επαγγελματικών προσόντων που υπάρχουν μόνο στο σύστημα συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και κατάρτισης. Αυτές οι μέθοδοι αξιολόγησης χρησιμοποιούνται επίσης σε άλλες χώρες ως εργαλείο καθοδήγησης και συμβουλευτικής.

Αυτό συμβαίνει στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (Σκωτία), όπου το χαρτοφυλάκιο χρησιμοποιείται συνήθως ως εργαλείο καθοδήγησης για να βοηθήσει τους μαθητές να αξιολογήσουν τη δική τους πρόοδο και να κάνουν τις κατάλληλες επιλογές για περαιτέρω εκπαίδευση ή κατάρτιση. Έτσι, η διαδικασία αξιολόγησης δεν οδηγεί στην έκδοση επίσημου πτυχίου ή πιστοποιητικού, αλλά χρησιμεύει περισσότερο στην ενημέρωση του φοιτητή σχετικά με τις μελλοντικές του επιλογές σπουδών.

Γενικά, η αναγνώριση της μη τυπικής και της άτυπης μάθησης είναι κατά κύριο λόγο μια διαδικασία που χρησιμοποιείται σε σχέση με την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και όχι με τη γενική εκπαίδευση ή την ακαδημαϊκή καθοδήγηση. Για παράδειγμα, η Φλαμανδική Κοινότητα του Βελγίου σημειώνει ότι, στην πρόταση για αναγνώριση μηχανισμού προηγούμενης μάθησης (eerder verworven kwalificaties - EVK), γίνεται πολύ σαφής διάκριση μεταξύ ακαδημαϊκών και επαγγελματικών προσόντων. Σύμφωνα με αυτήν την πρόταση: τα ακαδημαϊκά προσόντα είναι προσόντα που μπορούν να αποκτηθούν μόνο μέσω του εκπαιδευτικού συστήματος και που παρέχουν πρόσβαση σε περαιτέρω σπουδές, σε ένα επάγγελμα ή στην επιτυχή συμπεριφορά στην κοινωνία. Τα επαγγελματικά προσόντα είναι το σύνολο των ικανοτήτων που εφαρμόζει ένα άτομο σε ένα δεδομένο επάγγελμα ή κοινωνικό πλαίσιο για να εκτελεί αποτελεσματικά τα επαγγελματικά του καθήκοντα ή τον κοινωνικό του ρόλο. Αυτές οι ικανότητες μπορούν να αποκτηθούν μέσω της επίσημης εκπαίδευσης, αλλά και μέσω της μάθησης εκτός του εκπαιδευτικού συστήματος (EACEA/Eurydice, 2010).

Πηγή: Ευρυδική

Τέλος, μπορούμε να εξετάσουμε παραδείγματα έργων Καλής Πρακτικής έργων Erasmus+ που επικεντρώνονται στην εκπαίδευση ενηλίκων, στον ακόλουθο σύνδεσμο:

<http://sepie.es/comunicacion/buenas-practicas.html>

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- *HANDBOOK FOR ADULT TEACHING STAFF BASIC TEACHING PRINCIPLES FOR ADULTS WHO BELONG TO VULNERABLE SOCIAL GROUPS REPUBLIC OF CYPRUS MINISTRY OF EDUCATION AND CULTURE CYPRUS PEDAGOGICAL INSTITUTE Lifelong Learning Programme. (n.d.). Retrieved November 8, 2022, from http://www.moec.gov.cy/aethee/synedria/2014_teliko/2014_06_26_handbook_english.pdf*
- *-Koehler, C., & Schneider, J. (2019). Young refugees in education: the particular challenges of school systems in Europe. Comparative Migration Studies, 7(1). <https://doi.org/10.1186/s40878-019-0129-3>*
- *-Verbal Communication Skills | SkillsYouNeed. (n.d.). [Www.skillsyouneed.com](http://www.skillsyouneed.com). Retrieved November 8, 2022, from <https://skillsyouneed.com/ips/verbal-communication.html>*
- *-Who is a Migrant? (n.d.). [Www.youtube.com](http://www.youtube.com). Retrieved November 8, 2022, from <https://youtube.com/watch?v=yRPfM5Oj-QA>*